Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг рўзномаси

1991 йил 16 май
ПАЙШАНБА
№ 92 (5.134).
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ◆ Ҳафтада беш марта чоп этилади

СИФАТЛИ ИШЛОВ—МЎЛ ҲОСИЛГА ГАРОВ

ЭНГ ҚИЗҒИН ПАЛЛА

Бошқа касб эгалари учун янги келган кўклам ўтган йилдаги баҳорнинг айнан ўзи бўлиб кўринар. Деҳқонларга эса асло ундай эмас. Тўғри, қилинадиган ишлар ўхшаш: ерни текислаш, чигит экиш, экинни парваришлаш ва ҳоказолар бир қарашда фарқи йўқдек. Аммо деҳқон баҳор билан баҳорнинг, куз билан кузнинг бир-бирига ўхшамайдиган жиҳатларини беш панжадек санаб бера олади. Шунинг учун деҳқончиликнинг ҳамма бирдай амал қилса бўлаверадиган қўлланмаси йўқ. Тўқсонинчи йил баҳорида чигитни мана бундоқ қилиб қададик, бу йил ҳам шу тартибда экаверамиз, деб бўлмайди.

Пахтачиликда ишларни биринчи, иккинчи даражалига ажратиш мумкин эмас. Ҳаммаси ҳам муҳим. Баъзилар эса бирор тадбирни ўтказишда йўл қўйган хатони кейинчалик тузатиб олганини айтишади. Қишлоқ хўжалигида бунақаси бўлмайди. У енгил машина эмаски, тезликни ошириб юборганингизни пайқаб, газни бироз пасайтирсангиз. Зироатчиликда битта хатога йўл қўйдингизми, тамом, зарари ўзи билан. Кузда хирмон кўтарганда билинади.

Дейлик, чигитни 4—5 ўрнига 6—7 сантиметр чуқурликка ташладингиз. Фурсатидан 4—5 кун кейин униб чиқади. Уруғ текис кўкарганига маҳлиё бўлиб кетаверасиз. Ҳолбуки, ҳосил кечикади. Бу барака камайди, degани. Ёки кўчат тўлиқ, ривожи кўзни қувонтирадиган даражада. Ғўза шохлари териб қўйгандек. Шунга ишониб чеканкани бироз кечиктирдингиз. Яна ўзингизга зиён. Тўғри, режа бажарилиб кетар, айтганингиз келар. Аммо ҳосилнинг умумий чўғига зарар етган бўлади.

Демоқчимизки, пахтачиликда ҳар бир агротехник тадбир зарур, муҳим, биринчи даражалидир. Шу боисдан деҳқончиликнинг боши шудгорлашда, дейишади. Кузги ер ҳайдовида нуқсонга йўл қўйилган экан, уни тузатиб бўлмайди. Ерни экишга тайёрлашдаги ортиқча ҳаракатлар қанчалик мақсадга йўналтирилмасин, барибир кузги шудгор ўрнини босмайди.

Гапни олисдан бошлаганимизнинг сабаби бор. Барча майдонларга вақтида чигит экдик. Пахтакор юмушининг биринчи даври тугади. Энди иккинчиси — қатор ораларига ишлов беришни бошладик.

Бизда тажрибали деҳқонлар кўп. Сара уруғчилик хўжалиги ҳисобланамиз. 1051 гектар майдонга «С—6524» нав пахта уруғини қададик. Гектар ҳисобига 31,3 центнердан, жами 3275 тонна оқ олтин етиштиришимиз керак. Бунча хом ашё ўз-ўзидан хирмонга уюлиб қолмайди.

Биринчи ишловнинг масъулияти жуда катта. Чунки, тупроқдан эндигина бош кўтариб чиққан ниҳол дунёга келган чақалоқдай гап. Турли касалликларга чалинувчан бўлиши ҳам худди шу даврга тўғри келади. Кўчатнинг кўринмас илдизи очилиб, тупроққа кўмилиб ёки кесак босиб қолса, культивациянинг чуқур ё саёзлиги меъёрига тўғри келмаса, ишчи қисмлари қаторга яқин ёки узоқроқ бўлиб қолса, демак, биринчи ишлов агротехникаси бузилган ҳисобланади. Тўла гектар яратиш мушкуллашади, ниҳолнинг ривожи кутилган даражада бўлмайди. Аниқ қилиб айтсак, ёш ғўза заҳаланади. Бундай кўчат бақувват бўлиши, мўлжалдаги ҳосилни тўплаши қийин. Бу ишда биз, механизаторларнинг ҳушёр ва сезгирлигимиз жуда-жуда зарур. Ўзига ишонмаган кимса биринчи ишлов беришдан тийилгани маъқул.

Хўш, биз ишни қандай ташкил этаётирмиз? Нималарга қатъий риоя қилаётирмиз? Энг аввало ишчи қисмларини пухта созлаб, қайта-қайта текшириб чиқдик. Ораликларни аниқ ўлчов билан белгиладик. Ҳар бир ишчи қисми қимирламаслиги, мустаҳкам бўлишини таъминлаяпмиз. Тез-тез уларни кўздан кечириб туришни одат қилганмиз. Иккинчидан, тезликни жуда оҳисталик билан, бир меъёрда ушлашга уринаяпмиз. Чунки тракторнинг қаттиқроқ силкиниши ҳам ишчи қисмларининг давом этаётган йўналишига таъсир этади. Учинчидан, шоҳ ариқдан ўтиш, уватлардан бурилиш вақтида бутун диққатимизни жалб этамиз. Кўчатни нобуд қилиш шу пайтларда кўп учрайди. Қолаверса, биринчи ишловда қайрилиб олиш қанчалик аниқ ва безарар бўлса, кейингиларида осонлашади, дастлабки издан бурилиб олинади.

Трактор текис юрса, культивация сифатли бўлади. Қатор ораларидаги ҳаракат бузилмайди, ишчи қисмлари ниҳол илдизидан белгиланган масофадан ўтади. Бир текислик чуқур ёки саёз бўлиб қолишдан ҳам сақлайди. Ҳозирча шу тартибда иш юритаяпмиз. Биринчи ишловда иш ҳақини кўпайтираман, деб гектар ортидан қувиш зарарлидир.

Ҳар ҳолда экинга ишлов беришнинг энг нозик палласидамиз. Ҳушёрлик, сезгирлик, маҳоратга ишониб бепарво қолмаслигимиз даркор. Шунинг учун ҳар биримиз биттадан кузатувчини ўзимизга бириктириб олганмиз. Кузатувчи ерда юради, иш сифатини назорат қилади. У — энг ишончли ёрдамчи. Бирор хатони сезса, дарҳол бизни тўхтатади. Айниқса, қайрилиб олиш пайтида йўл кўрсатиб туриши уватдаги кўчатлар майиб бўлишининг олдини олмоқда.

Бу даврдаги культивация сифати яна бир жиҳатдан аҳамиятлики, ҳозир асосий кучлар пилла қурти боқиш билан банд бўлиб қолдилар. Шунда ғўза парвариши сусайгандек туюлади. Шу оралиқда ниҳолларни бегона ўт босиши мумкин. Агар дастлабки ишлов агротехникага тўлиқ амал қилинган ҳолда, шошилмай, дид билан ўтказилса ёввойи ўт хавфи бартараф қилинади. Бизнинг хўжалигимизда бу тажриба бир неча йиллар давомида синовдан ўтган. Шу боисдан пилла қурти авж олган кезда ҳам дала бегона ўтдан холи бўлиб, ғўза яхши ривожланади. Культивация сифатига жиддий эътибор беришимизнинг яна битта сабаби шундан.

Хуллас, механизатор учун масъулиятли, мураккаб давр бошланди. Қатор ораларига ишлов қанчалик омилкорлик билан ўтказилса, мўл ҳосил замини шунчалик мустаҳкам бўлади. Ишончни оқлаш, пахтакор оғирини қўлимиздан келганча енгиллаштириш, эртаги ҳосил яратиш йўлида бор тажриба ва маҳоратни ишга солиш асосий бурчимиздир.

Одилбек ҲАСАНОВ,
Абдураҳим УРАИМОВ,
Рустамбек АҲМЕДОВ,

Олтинкўл районидаги «Коммунизм» жамоа хўжалигининг механизаторлари.

Мавжуд 78 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан ҳосил олиш ниятида меҳнат қилаётган Пайариқ районидаги «Зарафшон» давлат хўжалигининг Раҳмат Хўжақулов бошлиқ бригадаси заршунослари ғўза парваришини қизитиб юбордилар. Механизатор Сафар Эшов кунига 2—3 гектар ердаги экин қатор ораларига ишлов бераяпти.

СУРАТЛАРДА: 1. Моҳир механизатор С. Эшов. 2. Ниҳолларга ишлов берилмоқда.

К. ТУРСУНОВ олган суратлар.

ДЕҲҚОН БАРДОШИ

Республикамиз пахтакорлари жорий кўкламда 1 миллион 668 минг гектар ерга чигит қадаб, экиш режасини уддалашди. Бу ўтган йилги пахта майдонларига нисбатан 170 минг гектар кам. Айни дамда мавжуд пайкалларнинг 90 фоизида соғлом кўчатлар ундириб олинди.

Табиат ҳар доим ҳам деҳқонга саховат кўрсатмайди. Баъзан унинг инжиқликларини мардоновор енгиб ўтишга, синовларига бардош беришга тўғри келади. Шу боис Қорақалпоғистон мухтор жумҳурияти меҳнаткашлари 1 Май кечаси юз берган табиий офат қаршисида довдираб қолишмади. Тўққиз соат тўхтовсиз давом этган дўл, қум бўрони пахта, маккажўхори ва бошқа қишлоқ хўжалиги экинлари экилган майдонларга катта зарар етказди.

Айниқса, Шуманай, Элликқалъа, Хўжайли, Кегайли, Амударё, Беруний, Тўрткўл районларининг деҳқонлари офатдан азият чекдилар. Мазкур районлардаги қатор колхоз-совхозларнинг экин майдонлари сув остида қолди. Уларнинг бир қисми насослар орқали чиқариб ташланди.

Тўрткўл районидаги «Намуна», «Коммунизм» жамоа хўжаликлари, «Ленинизм», «Пахтаобод», «Партия XXV съезди» давлат хўжаликларида катта-катта пайкаллардаги экинлар қум остида қолди. Табиий офат юз берган куннинг эртасигаёқ тузилган жумҳурият комиссияси, районлардаги штаблар мавжуд аҳволни бартараф этиш, зарур чора-тадбирларни кўришга киришдилар. Камроқ зиён етган майдонлардаги ниҳолларга ишлов кучайтирилди. Айрим пайкалларга эса қайтадан уруғ қадалди.

Эндиги вазифа зарарланган майдонларнинг ҳолатини яна бир карра текшириб чиқишдан иборат. Ривожи сусайган экинларни агротехника қоидалари асосида парваришлашни кучайтириш, кўчатлар соғломлиги, гектарлар бутлигини сақлаб қолиш учун мавжуд ишчи кучи ва техника воситалари сафарбар этилиши зарур.

Меҳнаткашларга унумли ишлашлари учун барча шароит яратиб берилаяпти. Сув коллекторларининг ҳолатини яхшилаш учун қўшимча чоралар кўрилмоқда.

ДАЛАЛАРДАН ДАРАКЛАР

ЛЕНИН

Жорий йилда ҳар гектар ердан 32 центнерлик хирмон кўтариш ниятида меҳнат қилаётган Энгельс номли жамоа хўжалиги пахтакорлари чигит экишни апрель ойининг биринчи ўн кунлигида ниҳоясига етказишганди. Уруғ ернинг ўз намида бир текисда ундириб олинди. Заршунослар айни дамда ғўза қатор ораларига ишлов беришни қизғин олиб боришаяпти. Механизатор Нозимжон Бурҳонов, Шокир Юсупов, Хурсандбек Абдуллаев, Эдивой Бурҳоновларнинг ҳар бири кунига 2—3 гектар майдонни қўлдан чиқариб, ҳамкасбларига ўрнак бўлмоқдалар.

У. Абдуллаев.

СИРДАРЁ

«Правда» жамоа хўжалигининг Яхшибой Элмуродов бошлиқ бригадаси далаларида ниҳолларни парваришлаш қизғин олиб борилаётир. Шу кунларда колхозчиларнинг қўли-қўлига тегмаяпти. Ёғингарчилик натижасида содир бўлган қатқалоқ ҳамжиҳатлик билан қилинган меҳнат туфайли бартараф этилди. Хўжаликда ғўза қатор орасига дастлабки ишлов бериш ҳам ниҳоясига етди. Айни кунларда ниҳолларни ягоналаш қизғин давом этмоқда.

Амалдаги йилда 1431 гектар майдонда деҳқончилик қилаётган Ленин номли жамоа хўжалиги пахтакорлари барча куч ва имкониятларини ишга солиб, дала юмушларини тезу соз адо этмоқдалар. Ғўза қатор ораларига ишлов бериш, ягоналаш каби ишлар айниқса, хўжаликнинг Қ. Жўраев, А. Латипов, А. Жўраев, А. Эшонқулов бошлиқ бригадалари далаларида зўр уюшқоқлик билан амалга оширилаяпти.

А. Бурлиев.

ДЕНОВ

Райондаги йирик жамоалардан бири «Ҳазорбоғ» давлат хўжалиги пахтакорлари она-Ватанга 10 минг тонна сифатли хомашё етказиб бериш иштиёқида тиним билишмаяпти. Далаларда 55 та чопиқ трактори юксак унум билан ишлатилиб, кунига 250—300 гектар майдондаги ғўзага сифатли ишлов берилмоқда. Б. Ҳайдаров, Ж. Турсоатов, Д. Дўстқобилов, Ж. Бакиров каби механизаторлар ўзаро мусобақада пешқадамликни қўлдан беришмаяпти.

Т. Шарипов.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг ҚОНУНИ

«УМУМИЙ ҲАРБИЙ МАЖБУРИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1967 йил 12 октябрда қабул қилинган «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонунига (СССР Олий Кенгашининг ахборотномаси, 1967 йил, 42-сон, 552-модда; 1980 йил, 52-сон, 1121-модда; 1989 йил, 15-сон, 108-модда) ўзгартишлар киритилиб, 13- ва 15-моддалар қуйидагича таҳрирда баён қилинсин:

«13-модда. Ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматнинг 2 йиллик, олий маълумотли аскарлар, матрослар, сержантлар ва старшиналар учун эса бир йиллик муддати белгиланади.

Аскарлар, матрослар, сержантлар ва старшиналарнинг ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматни ўташ тартибини ушбу қонунга мувофиқ СССР мудофаа вазири белгилаб беради».

«15-модда. СССР мудофаа вазирига зарур бўлган ҳолларда ҳарбий хизматчиларни белгиланган муддатга қўшимча равишда икки ой муддатгача ҳақиқий ҳарбий хизматда ушлаб туриш ҳуқуқи берилади».

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президенти
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль. 1991 йил 12 май.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

«УМУМИЙ ҲАРБИЙ МАЖБУРИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ СССР ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА»ГИ СССР ҚОНУНИНИ КУЧГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонунига ўзгартишлар киритиш ҳақида»ги СССР қонуни эълон қилинган пайтдан бошлаб кучга киритилсин.

2. 1991—1992 йилларда ҳақиқий ҳарбий хизматнинг икки йиллик муддатига ўтилсин, шу даврда 1991 йил 1 январгача ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматга чақирилган ёки СССР Қуролли Кучларининг бошқа туридан (қўшинлар туридан) ўтказилган Ҳарбий-Денгиз Флоти ва чегара қўшинлари денгиз қисмлари жанговар таъминот кемалари ва соҳил қисмларининг матрослари ҳамда старшиналари учун ҳақиқий ҳарбий хизматнинг уч йиллик муддати сақлаб қолинсин.

СССР Олий Кенгашининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль. 1991 йил 12 май.

СССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

СССР МУДОФАА ВАЗИРЛИГИДА ҲАҚИҚИЙ МУДДАТЛИ ҲАРБИЙ ХИЗМАТДАГИ ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАРНИ ҲАРБИЙ-ДЕНГИЗ ФЛОТИ МАТРОСЛАРИ ВА СТАРШИНАЛАРИ ЛАВОЗИМЛАРИГА ШАРТНОМАГА МУВОФИҚ ИХТИЁРИЙ ТАРТИБДА ҚАБУЛ ЭТИШ ЮЗАСИДАН ТАЖРИБА ЎТКАЗИШ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. СССР Мудофаа вазирлигига Ҳарбий-Денгиз Флотининг тўртта қўшилмасида 1991 йилда ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматга чақирилган ҳарбий хизматчиларни матрос ва старшина лавозимларига шартномага мувофиқ ихтиёрий тартибда қабул этиш юзасидан 1991—1994 йилларда тажриба ўтказишига рухсат берилсин.

2. Ҳарбий-Денгиз Флоти матрослари ва старшиналари ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматда камида олти ой бўлганларидан кейин улар билан 2,5 йилга шартнома тузилади.

3. Ушбу қарорнинг иккинчи моддасига биноан шартнома тузган Ҳарбий-Денгиз Флотининг матрослари ва старшиналари ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматда қолаверадилар. Улар ва уларнинг оилалари амалдаги қонунларда кўзда тутилган ҳуқуқ ва имтиёзлардан фойдаланадилар, шу билан бирга мазкур матрос ва старшиналарга оширилган маош тўланади, маошнинг миқдори ва тўлаш тартиби СССР Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

4. Ҳарбий хизматчи содир этган жинояти учун суд томонидан ҳукм қилиниши муносабати билан, хизмат вазифасига номувофиқ бўлган ёки ҳақиқий ҳарбий хизматни шартномага биноан ихтиёрий тартибда ўташни истамаган ҳолларда шартнома бекор қилиниши мумкин.

Шартнома бекор қилинган ҳолларда матрос ва старшиналарнинг шартнома бўйича хизмат қилган вақти «Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР қонунида белгиланган ҳақиқий ҳарбий хизмат муддатига қўшилмайди ва улар кўрсатилган хизмат муддатини ўтайдилар.

5. СССР Вазирлар Маҳкамаси матрос ва старшиналарнинг ҳақиқий ҳарбий хизматни шартномага мувофиқ ихтиёрий тартибда ўташи тўғрисидаги муваққат низомни уч ой муддатда тасдиқласин.

СССР Олий Кенгашининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль. 1991 йил 12 май.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг фармони

ЎРТОҚ Ў. Қ. ИСМОИЛОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИ — ЕНГИЛ САНОАТ МОЛЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ УЮШМАСИ БОШҚАРУВИНИНГ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Ўктам Қўчқорович Исмоилов Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари — енгил саноат моллари ишлаб чиқариш Ўзбекистон давлат уюшмаси бошқарувининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1991 йил 15 май.

О. С. ШЕНИН ТОШКЕНТГА КЕЛДИ

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг котиби О. С. Шенин 15 май куни Ўзбекистон пойтахтига келди.

Аэропортда уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби, жумҳурият Президенти И. А. Каримов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. С. Ефимов, Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи котиби А. И. Фозилбеков кутиб олдилар.

(ЎзТАГ).

БОҒНИ БОҚСАНГ БОЛ БЕРАДИ

Дарахтни экишнинг ўзи камлик қилади — уни парвариш қилиш ҳам керак. Ҳаммага маълум бу ҳақиқатни кўпинча унутиб қўямиз. Шу туфайли республикада ўтган йилнинг кузида ва шу йил баҳорида кўкаламзорлаштириш ишларини олиб бориш штабининг мажлисида асосан шу ҳақда сўзлашилди. Штаб мажлиси 14 май куни Тошкентда бўлиб ўтди. Мажлисни Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши раисининг ўринбосари Б. И. Бугров бошқарди. Мажлисда қатнашганлар орасида ўрмон ва боғ икки ойлигида иштирок этаётган вазирликлар, идоралар ва ташкилотларнинг вакиллари бор эди.

Биринчи майга қадар, Ўзбекистон ССР Давлат ҳисоб комитетининг куз ва баҳор ойларида экилган ўрмон, мевали ва бута бўлиб ўсувчи экинлар тўғрисидаги маълумотларига қараганда республикада ҳаммаси бўлиб топшириқда кўзда тутилганидан анча кўп ўсимлик экилган. Аслида бу рақам мўлжалланган 117,96 миллион ўрнига деярли 126,6 миллион туп бўлди. Фоиз ҳисобида бу кўрсаткич 107,3 ни ташкил этди. Фарғона, Наманган, Самарқанд, Қашқадарё ва бошқа бир қанча вилоятларда айниқса яхши меҳнат қилинди. Кўкаламзорлаштириш ишида орқада қолган Сирдарё ва Андижон вилоятидагилардан фарқли равишда айни шу вилоятларнинг ёрдамида топшириқ ошириб бажарилди.

Республикада боғлар барпо этиш топшириққа нисбатан 136,5 фоиз ва узумзорлар барпо этиш 112,4 фоиз қилиб бажарилди.

Наманган, Жиззах, Қашқадарё, Сирдарё, Андижон каби вилоятларда, Қорақалпоғистонда узоқни кўзлаб кўплаб терак экилганлиги кишини қувонтиради. Ёғоч-тахтанинг нархи жуда ошиб кетган ҳозирги вақтда бу дарахт ёғочи жуда яхши қурилиш материали бўлиб хизмат қилади. Афсуски, бошқа вилоятларда бундай қилинмади. Лекин ҳар қалай умуман республикада терак белгиланганидан уч ярим баравар кўп экилди.

Тут экишга келганда эса, бу соҳада иш кўнгилдагидек бўлмади. Фақат бухороликлар юқори кўрсаткичга эришдилар. Улар топшириқни 170 фоиз бажаришди. Фарғона, Андижон ва Самарқанд вилоятларида режа ошириб бажарилди. Лекин бошқаларнинг сусткашлиги умумий натижага таъсир кўрсатди — республикада икки миллиондан зиёд тут кўчати кам экилди.

Энди барча кўчатларни яхшилаб парвариш қилиш керак, чунки кўкаламзорлаштириш ишларига жуда катта маблағ сарфланадию, бу пуллар кўпинча ҳавога совурилади — ўсимликларнинг жуда кўпи қуриб қолади. Шу туфайли юқори кўрсаткичлар фақат қоғозда бўлмаслиги учун мажлис иштирокчилари янги кўчатларни рўйхатга олиш тўғрисидаги таклифни қабул қилдилар. Бу ишларнинг ҳақиқий аҳволини назорат қилиб туриш имконини беради. Бундан ташқари ўсимликларни парваришлаш бобидаги саводсизликни тугатиш, бунинг учун оммавий ахборот воситаларидан фойдаланиш, китобчалар ва қўлланмалар тарқатиш керак. «Узсельхозхимия», ўсимликларни ҳимоя қилиш станциялари ходимлари кўкаламзорлаштириш билан шуғулланаётган кишиларга ёрдам беришлари зарур. Яъни малакали ёрдам берилмаса ва кўкаламзорлаштириш билан шуғулланаётган кишиларнинг ўзлари масъулиятни ҳис этиб меҳнат қилишмаса, кўчатлар кўкармайди.

Берилаётган топшириқларнинг қанчалик реаллиги кўриб чиқилган яна бир муаммо бўлди. Агар баъзилар топшириқларни уч—тўрт баравар ошириб бажаришаётган бўлса, бошқалар, афсуски, аксинча — ишларнинг озгина қисмини ҳам уддалай олишмаяпти. Шу жиҳатдан янада аниқроқ режалаштиришни йўлга қўйиш зарур.

Мажлисда кўчатлар билан таъминлаш масаласи ҳам ўртага қўйилди. Кузги икки ойликни муваффақиятли ўтказиш учун ҳозирданоқ пойдевор яратиш, «яшил дўст» кўчатларини тарқатиш муаммосини ҳал этиш зарур.

Г. КОВАЛЬ,
ЎзТАГ мухбири.

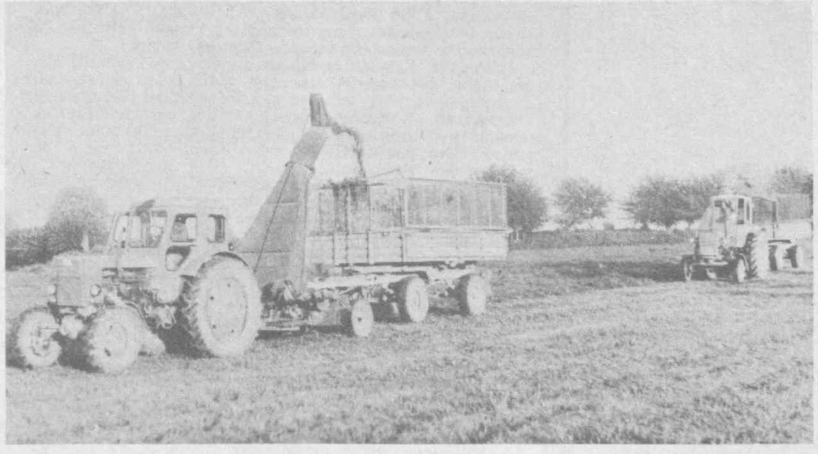

Бекобод районидаги Дзержинский номли жамоа хўжалигининг Эгамқул Назаров оиласи ижарачилари 26 гектар майдонда беда экишган. Айни кунларда ўрим қизғин паллага кирган. Далаларда техникалар юксак унум билан ишлатилмоқда. Ўриб олинган кўк ўт пешмапеш чорвачилик фермасига ташиб келтирилаётир. Ижарачилар жорий йилда ҳар гектар майдондан 120 центнердан озуқа йиғиштириб олишни кўзлашаётир.

СУРАТЛАРДА: 1. Ижарачи Э. Назаров (ўнгда), колхоз мутахассиси Б. Каримов билан беда сифатини кўздан кечиришмоқда. 2. Ўрим-йиғим пайти.

Б. САФАРОВ олган суратлар.

ТОНГ НАФАСИ

Кўҳна Зарафшон этаклари баҳорий либосга бурканган. Дарё қирғоқларида сайроқи қушлар чарх уради. Тутам-тутам булутлар осмон бетини артиб, секин судралади.

Дарё кўпригидан ўтиб, Варахша чўли томон йўл олган машина қум барханлари бағрида тўхтади. Ўрин ака машинадан тушиб экин майдонларига туташган қир тепасига чиқди. Тонг насими сарсари эсмоқда. Пахта заҳматлари сочларини оқартирган бригадир яшил пайкалларга меҳр ила тикилади.

Хаёл дарёсига чўмган Ўрин акани таниш овоз ҳушига келтирди. У қўлини боши узра соябон қилиб, кўкка тикилди. Турналар... Саркорнинг юраги ширин энтикди. Ахир у чўлга бригадир бўлиб келган баҳорда ҳам турналар худди шундай «қур-қур»лашиб учиб ўтишган, ўша йили ҳосил кўзда тутилганидай мўл-кўл етиштирилган эди.

...1978 йилнинг баҳори эди. Ўрин ака Ромитан районидаги Энгельс номли колхознинг илғор бригадаларидан бирига етакчилик қиларди. Уста пахтакор бошлиқ меҳнат жамоаси хўжаликда пешқадам саналарди. Қолоқ бригадани карвонбоши даражасига кўтаришда Ўрин акага деҳқонлар қалбига йўл топа олиши, уларнинг меҳнатини муносиб қадрлаши қўл келди. Бироқ турғунлик йилларининг ноxуш шамоли юқоридан берилаётган ҳудабеҳуда топшириқларнинг зил-замбил юки, режа кетидан қувиб кўзбўямачилик қилиш етакчининг эътиқодига тўғри келмади. Барчасига қўл силтаб, бригадирликдан воз кечди. Ҳатто ишга ҳам чиқмай қўйди. Ана шундай кунларнинг бирида уни район партия комитетига чақириб қолишди:

— Жамоа хўжалигингиз Варахша чўлида янги ер ўзлаштираяпти. Гуруҳга ишбошилик қилсангиз...

Ўрин аканинг тақдири чўл билан боғланди. Тўрт йил мобайнида Шодмонобод массивидан 300 гектар майдон ўзлаштирилди. Худди шу жойнинг ўзида «Ёшлик» посёлкасининг пойдевори қўйилди. Хўжалик бошқаруви қўриқда учта бригада ташкил этди. Бироқ уларга етакчи тайинлаш осон кечмади. Ким ҳам иссиқ жойини ташлаб қўриққа келишни ихтиёр этарди, дейсиз. Ўрин ака чўлда уч-тўрт йил ишлаб тажриба тўплаган эмасми, раҳбарлар унга умид кўзларини тикишди. Мазкур бригадаларнинг иккитасига етакчи сайланган, учинчи бригадага унинг номзоди кўрсатилди...

Ўша йили бригада аъзолари ҳамжиҳатликда чинакамига меҳнат қилишди. Йиллик режалар барча соҳаларда ортиқ-оша уддаланди. Уста пахтакор етакчилик қилаётган жамоа хўжаликдаги пешқадам бригадалар қаторига қўшилди. Шу тариқа чўл табиати Ўрин ака ва унинг бригададошларини ўн икки маротаба синовдан ўтказди. Экин майдонлари кенгайиб, 110 гектарга етди. Етакчи ташаббуси билан 25 гектар майдонда янги боғ барпо этилди. Боғнинг 10 гектари ҳосилга кирган. Бултур бригада аъзолари эл дастурхонига 40 тоннадан зиёд ўрик, олма, нок каби ширин-шакар мева маҳсулотлари етказиб бердилар. Шунингдек, 50 тонна қовун-тарвуз тортиқ этилди. Меҳнат жамоасида ёрдамчи хўжаликка ҳам асос солинди. Айни кунларда 15 қути асаларн парвариш қилинаяпти. Алмашлаб экишнинг фойдасини кўрган деҳқонлар 30 гектар майдонга беда экишган. Шунингдек, кунжут, ер тути ҳам тажриба тариқасида экилмоқда.

Чўл заҳматкашлари

Ишбилармон саркорнинг тадбиркорлиги туфайли қишлоқ хўжалигининг саккиз тури бўйича маҳсулот етиштириляпти.

— Маҳсулот етиштириш, ҳосилдорликни ошириш осон эмас,— деганди Ўрин ака катта йиғинлардан бирида. — Биров режани оғизда, биров қоғозда, яна биров эса далада бажаради. Оғиздаги ҳосил қуруқ ваъда, қоғоздагиси ёлғон, бироқ даладагиси нақд. У заҳматкаш деҳқон меҳнатининг маҳсули...

Қўриқдаги шинамгина дала шийпонида юзлари чўл офтобида қорайган Ўрин ака Эргашев билан суҳбатлашдик.

— Кейинги йилларда қишлоқ хўжалигида бригада, оила ва ижара пудратининг жорий этилаётгани деҳқон оиласига қут-барака олиб кирмоқда, — деди у жумладан. — Бу яхши, албатта. Бироқ айрим муаммолар ҳам борки, уларни иложи борича тезроқ бартараф этиш зарур. Ўтган йили кўпгина пудратчилар етиштирган ҳосил паст турларга қабул қилинди. Демоқчиманки, янги аниқлагич асбобларини яратиш ё уларни четдан зудлик билан сотиб олиш даркор. Бўлмаса бу йил ҳам пахтакорларимизнинг меҳнати ҳавога совурилиши мумкин.

Оила пудратида ҳам, ижарада ҳам деҳқонлар кўпинча техникага зориқиб қолмоқдалар. Ҳар бир бригадада 30—40 нафар пудратчи меҳнат қиляпти. Ҳайдов ва чопиқ тракторлари эса икки-учта. Шунча пудратчи оз миқдордаги техникага кўз тикиб тураверади. Уни сотиб олишга эса қурби етмайди. Хўжаликлар кўплаб кичик габаритли, мини тракторларни сотиб олишлари, пудратчилар даромадидан. 2—3 йилда сақлаб қолиш ҳисобига уларни ижарачиларга беришлари зарур. Пудратчилар нари борса 2,5—3 минг сўм турадиган бундай кичик тракторларни бажонидил харид қилган бўлардилар. Ё бўлмаса хўжаликларда, бир неча колхоз ёки совхоз ўртасида цехлар очиб, унда аравалар тайёрлашни йўлга қўйиш керак. Ахир ота-боболаримиз шундай аравалар билан хўжалик юмушларини бажариб, омоч билан ер ҳайдаб юқори ҳосил етиштиришган-ку.

Ўтган йили ҳамма жойда мўл ҳосил етиштирилди. Теримчиларга қўшимча ҳақ берилиши муносабати билан деҳқонларимиз мўмай даромад олишди. Режа бажарилди, бироқ далада ҳосилнинг бир қисми қолиб кетганидан кўз юмиб бўлмайди. Ахир, у меҳнат маҳсули-ку. Негадир кейинги йилларда ерга тушган сўнгги мисқолларни йиғиштириб олувчи агрегатлардан фойдаланилмаяпти. Уларни тағин пахтазорга қайтариш керак.

Кейинги пайтда аҳоли турмуш фаровонлигини ошириш, озиқ-овқат маҳсулотларини кўпайтириб, бозордаги нарх-навони пасайтириш мақсадида кўплаб экин майдонлари меҳнаткашларга томорқа ва уй-жой қуриш учун берилди. Хўш, ана шу томорқаларнинг барчасидан аҳоли рўзғор учун керакли сабзавот ва полиз маҳсулотларини оляптими? Афсуски, айрим ерлар фойдаланилмай турибди. Унумдорлиги пасаймоқда. Томорқа хўжаликлари устидан ҳам қаттиқ назорат ўрнатиш лозим.

Ҳа, чўлни бўстонга айлантираётганлар даласида меҳнат суронн авжига чиққан. Зеро, бўлғуси ҳосил бугуннинг меҳнатига боғлиқ. Пахтакорлар ўтган йил ҳар гектар майдондан 40 центнерлик хирмон уйишган. Жорий йилда улар ҳосилдорликни 42 центнерга етказишмоқчи.

С. БЕШИМОВ.

АРМИЯ ШАРТЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛМОҚДА

Ҳар йили Қуролли Кучларга 100.000 дан кўпроқ аскар юбораётган Ўзбекистон қўйган шартларни армия қабул қилмоқда

СССР Қуролли Кучларининг Бош штаби билан Ўзбекистон ССР ҳукумати жумҳурият фуқароларининг ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматга чақирилишини ва хизматни ўташини яхшилаш тўғрисида биринчи марта битим туздилар. Бу ҳужжат армияни демократиялаш сари қўйилган қадам сифатида ҳам муҳимдир. Бундан ташқари, у марказ билан жумҳурият ўртасида янги муносабатлар вужудга келганининг далилидир.

СССР Президенти билан тўққиз жумҳурият раҳбарларининг яқинда қабул этилган қўшма баёнотидан сўнг шу битим юзага келди. Иттифоқдаги ваколатлар фарқлаб қўйилишини эътиборга олиб, жумҳурият мамлакатнинг экстерриториал белгига қараб шакллантириладиган ягона байналмилал армиясини барпо этишда марказни қўллаб-қувватлайди. Бироқ ўз иштирокининг шартлари ва даражасини жумҳуриятнинг ўзи белгилайди.

Ҳужжатда илгари тартиб-қоидани танҳо ўзи белгилаб келган қудратли ҳарбий маҳкаманинг ҳуқуқларигина эмас, мажбуриятлари ҳам кўрсатилган. Мустақил давлатнинг фуқаролари бўлган йигитларни ҳимоя қилмоқчи бўлган жумҳуриятнинг мажбуриятларигина эмас, ҳуқуқлари ҳам кўрсатилган. Бош штаб ҳам жумҳуриятнинг мана шундай «аралашуви»га рози, чунки битимда таъкидланганидек, ҳарбий масалалар «ССР Иттифоқининг ва иттифоқ субъектлари бўлмиш жумҳуриятларнинг биргаликдаги ваколати» жумласига киради.

— Имзоланган битим ҳарбий хизмат тажрибасига қандай янгилик киритади? — деб сўрайман Ўзбекистон ССР ҳарбий комиссари генерал-майор В. Маҳмудовдан.

— Энг муҳими шуки, энди Бош штаб билан биз биргаликда истисносиз армияга чақирилувчи ҳар бир кишига — йигитнинг район ҳарбий комиссариатида рўйхатга олинган, уни хизматга тайёрлаш ва хизматни ўташ вақтидан тортиб, то заҳирага бўшатилган жангчининг қайтиб келиши ва ишга жойлашишигача бошдан оёқ эътибор берадиган бўламиз. Жумладан, ота-оналарга ўз ўғлининг қисмга етиб келганлиги тўғрисида хат ёзиб юбориш, командирларнинг номини, хизмат жойи ва шу кабиларни кўрсатиш мажбурий тартибда жорий этилади.

Минтақамизнинг хусусиятлари ҳам ҳисобга олинган. Айтайлик, кўп болали оиланинг икки-уч ўғли айни бир вақтда хизмат қилаётган ҳоллар бўлади. Агар шундай ҳолатда оила оғир аҳволда қоладиган бўлса, армияга чақирилувчини чақириш муддати кечиктирилиши мумкин. Башарти, йигитнинг акаси ҳарбий хизматни ўташ вақтида ҳалок бўлган ёки ўлган бўлса, у чақирилишдан бутунлай озод қилинади. Ўғиллардан қайси бири озод қилинишини ота-оналар ҳал этишади.

— Бироқ армияга чақирилувчи йигит бу ҳуқуқдан фойдаланмаслиги ҳам мумкинми?

— Ҳа, бу ҳам бизнинг хусусиятларимиздан бири — йигитларнинг кўпчилиги армияга интилади. Ҳаётий анъанадан бир мисол. Келин-куёвни унаштириш вақтида келиннинг ота-онаси куёв армия хизматини ўтаб келганми ёки йўқми эканини албатта суриштиради. Агар хизмат қилиб келган бўлса, у бақувват, масъулиятни сезадиган киши, ҳақиқий эркак, бундай куёв билан келин ҳам фахрланади.

Армияга чақирилувчиларнинг сиҳат-саломатлигини текширувдан ўтказишга ҳам талаблар оширилмқода. Илгари армияга баъзан унчалик соғлом бўлмаган нимжон йигитларни ҳам олаверишар эди. Бунга йўл қўйиб бўлмайди, албатта. Энди бундай масалалар жумҳурият Соғлиқни сақлаш вазирлиги, унинг билимдон мутахассислари иштирокида ҳал этилади. Ҳарбий қурилиш отрядларига юбориладиган йигитлар эса хизматни фақат Ўзбекистон ҳудудида ўтайдилар.

— Битимда кўрсатилишича, энди жумҳуриятдан армияга чақирилувчи йигитлар Кавказорти ҳарбий округига ва Каспий флотилияси ҳамда Қора денгиз флоти кучларига фақат шахсий ихтиёрий истаклари билангина боришлари мумкин. Хўш, сизнингча, шундай хоҳловчилар топилармикан?

— Албатта топилади. Ҳа, айтмоқчи, бунда улар имтиёз олишади: таътили узайтирилади, ойига юқори миқдорда — 150—200 сўм маош олишади. Шуни айтиб ўтмоқчиманки, ҳозир Ўзбекистондан бутун мамлакат армия ва флот қисмларида 300 мингдан кўпроқ аскар, сержант ва матрос хизмат қилмоқда. Улар жумҳуриятимиздаги 100 дан ортиқ миллатнинг фарзандларидир. Бош штаб уларнинг ижтимоий ҳимояланишини ва суғурталанишини таъминлайди, уларнинг хавфсизлиги, қисмларда ҳарбий интизом ва ҳуқуқ-тартибот мустаҳкамланиши ҳақида ҳар томонлама ғамхўрлик қилади.

— Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасининг раҳбарлари ёшларга мурожаат этиб, муқаддас фарзандлик бурчини бажаришга: армияда астойдил хизмат қилишга чақирдилар. Аввалги чақириқ унчалик осон ўтмаган эди, шуни ҳисобга олганда, бу мурожаат ёрдам бердими?

— Ишёқмаслик, интизомсизлик Ватан ҳимоячиси номига доғ туширади. Бундай иллатлар ислом динида гуноҳи азим ҳисобланади.

А. ОРЛОВ,
«Известия»нинг ўз мухбири.
Ўзбекистон ССР.
(«Известия» рўзномасининг 15 май сонидан).

ТЕГИРМОН ИШГА ТУШДИ

Иштихон районидаги олис тоғли Зарбанд қишлоғида бир пайтлари қаровсиз ётган бинода тегирмон ишга туширилди.

Қарилик яктагини илишга жазм айлаган Бозор ака Жуманов қай бир маъракада кўпдан дилига тугиб юрган эзгу ниятини ҳамқишлоқларига изҳор этди. Ҳамма унинг фикрини қўллаб-қувватлади. Кўп йиллар раҳбарлик лавозимларида ишлаб, бой тажриба тўплаган, ҳамиша эл ташвишига қайишган Б. Жуманов хайрли ишга бош-қош бўлди. Ёнига ҳамқишлоғи Қувват ака Эшолиевни олиб, бинони таъмирлашга киришди.

— Энди ажойиб уста топиш керак, — деди Бозор ака. — У бизга виждонан ёрдам берадиган бўлсин.

— Шундай одам бор! — дафъатан гапга аралашди қишлоқ оқсоқолларидан бири. — Мен оқдарёлик уста Тожи акани яхши биламан. Ҳалол ва покиза инсон. У қўшни райондаги «Оқдарё» давлат хўжалигига қарашли Тўртайғир қишлоғида истиқомат қилади. Электр қуввати билан ишлайдиган ажойиб тегирмони бор. 9 фарзанднинг отаси. Учинчиси — Фарҳоджон билан элга беминнат хизмат кўрсатиб келаяпти.

Ниҳоят, кунига 1200 килограмм ун ишлаб чиқарадиган тегирмон тайёр бўлди.

Омборларга оқар сара дон—
Бунда сўнмас тандирлар тафти...
Тегирмон ишлаяпти. Демак, тандирлар тўла нон ёпилаяпти.

А. ТУРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Жумҳуриятимиз Президентининг «Шахсий томорқа хўжаликларининг эгалари бўлмиш деҳқонларга молиявий ёрдам бериш, улар уюшмаси моддий-техника негизини мустаҳкамлаш тўғрисида»ги фармонини Тошкент ноҳиясидаги «Ленин йўли» жамоа хўжалиги деҳқонлари ҳам катта қувонч билан кутиб олдилар.

ОБИД КЕТМОННИНГ ЖИЯНИ

Уруш ногирони Шоабзал ота Шорустамов билан мухбирлик юмуши бўйича Самара қишлоғига борганимда танишган эдим. У кишининг айрим бесабр одамлар каби турмушдан нолимаслиги, балки ўз ҳаётининг гўзаллигини меҳнатда қадоқ бўлган қўллари билан яратишга одатланганлиги мени мафтун қилиб қўйган эди.

Отахон бу ерда 24 сотих томорқасидан ҳар йили 15—20 минг сўм даромад қилиб, оила жамғармасини бойитаётганлиги ҳеч кимга сир эмас. Бунинг устига хўжаликнинг 30 сотих ташландиқ ерида боғ яратиб, ундан юқори ҳосил олаётганлигини самараликлар фахр билан гапириб беришди. Мана, Шоабзал ота умрининг бир куни...

— Оллога шукур, шу кунларга етказганига шукур! Шоабзал ота бир жуфт бармоғи урушда қолиб кетган қўллари билан юз-кўзларини сийпалади. Пешонабоғини қайтадан маҳкам ўради-да, катта кетмонини кўтариб, япроғида шудринг томчилари ялтираб турган картошка эгатларини чопишга тутинди...

Бу хонадонда тирик жон борки, тонг ёришмасдан уйғонишга одатланган. Саҳармардонда биринчи бўлиб боғ этагидаги қўлбола катакда хўрозлар қичқиради. Осмони фалакдан сўфитўрғайларнинг тантанавор овози бу тонг ҳам осойишта отаётганидан дарак бериб турарди. Ҳа, илгари бу овозлар ичида булбул сайроғи ҳам эшитилгувчи эди. Энди нечундир булбуллар камайиб кетди. Нега бундай бўлди экан? Ота бунинг сабабини ўзича таъбир қилади: ҳаво ўзгарган бўлса керак ёки экинларга дори сочавериб, булбулларни ҳам зада қилиб қўйдикмикан? Ота ўтган йили ҳам кузатганди бу ҳолни. Самарада булбуллар кўп бўлар эди. Энди аҳён-аҳёнда, қишлоқ чеккасидаги боғларда сайраб қолади. Шоирлар бу ҳақда шеърлар ҳам ёзишган-ку!

Келақол, беозор қушча. Бир вақтлар сайраб-сайраб шохлар орасида бола очардинг-ку. Ота шуларни ҳам ўйлайди, ўзига олади. Лоқайдликдан ҳам даҳшатлироқ нарса борми ўзи?..

Экинларни чопиқ қилишни Шоабзал отага чиқарган. Данакдек ҳам кесак кўринмайди. Ниҳоллар барқ уриб ўсмоқда. Ошлагандай келадиган кетмони ҳар кўтарилганда ҳавода бир ялтираб, эгат ўртасига зарб билан тушади. Картошка тупроқни яхши кўради. Кесак босган эгатдан мўл ҳосил оламан деб умид қилишнинг ҳожати йўқ.

Ота картошка ҳақида гап кетса, раҳматли Ғуломмаҳмуд ака Абдуллаевни, албатта, эслайди. У ноҳиядаги К. Маркс номли хўжаликда 40 йилдан ортиқ раҳбарлик қилган, уруш вақтида гектаридан 40 тонна картошка олган, деб гапириб юради. Худо раҳмат қилсин Ғуломмаҳмуд отани. Мана, энди ўзи ишлаган колхоз унинг номида.

Ота қуёш чиққунга қадар икки ариқ картошканинг тагини юмшатиб чиқди. Пешонасидан ҳузурбахш тер чиққандек бўлди. Этигини қоқиб, жониворлардан бир хабар олиб қўйиш учун оғилхона томон юрди. Унинг шарпасини сезган қўй-қўзилар нола қилгандек маърашди. Янги бўшанган тўрт жуфт ола-қора сигирлар «е-е-е-ем» дегандек чўзилишди.

— Ҳа, жониворлар сабр қилинг, ҳозир озиғингизни бераман. — Ота қозиққа илиб қўйилган қашлоғич билан бусиз ҳам пахтадек топтоза сигирларни эркалатиб қашлай бошлади. Сўнг расамади билан ем қориб берди, охурга хашак солди.

— Меҳнат қилган одамни оллои таоло ҳам ёрлақар экан. Бекордан-чи, ҳамма безор бўлади. Ота фарзандларига бу гапларни кексалар билиб айтишганини қайта-қайта уқтиради. Бола бекор қолса, ҳар йўлга кириб кетиши мумкинлигини яхши билади. Шунинг учун уларга рўзғорга қайишишни ўргатди. Далага мол ҳайдаб, хашак таширттирди, томорқадаги экинларни парвариш қилишни ўргатди. Мана, оқибати ёмон бўлмади. Қизлари уйли-жойли бўлишди. Ўғли Шоазиз колхозда отасининг омборчилик касбини давом эттиряпти. Отанинг ўзи «Ленин йўли» колхозида ишлай бошлаганида 12 ёшли бола эди. Ҳозир уч кам етмиш ёшда. Баракали умр... Унинг феъли, иши, қатъияти Обид кетмонни эслатади.

Ота гоҳида ўйлаб кетади: баъзи одамлар ер олишга олади-ю унинг умрини бекор ўтказишади. Ё ўзингга ёки молингга озуқа эк. Тунов куни отанинг уйига ҳамқишлоқларидан уч-тўрт киши кириб келишиб, янги қурилган молхонангизини кўрамиз, деб қолишди.

— Марҳамат, келинглар, — деди ота уларни ичкарига бошлаб.— Аммо сигирларим дард тутиш арафасида, узоқдан кўриб қўяқолинглар. Ирими шундай.

— Оббо отахон-эй, жониворларга ирим чиқора.

— Нега ундай дейсан, ўғлим,— дейди ота табассум билан.— Бу вақтда одамнинг нигоҳи тушса, ҳайвоннинг ҳам дарди сусайиб кетади-ку.

— Ҳа, ундай бўлса майли... Чойхонада ўтирган эдик. Ҳаким оқсоқол кириб, Шоабзал отанинг молхонасини кўриб чиқинглар, деб қолди, келавердик сўрамасдан.

— Жуда яхши қилибсизлар, қани ичкарига марҳамат... Мана, кўриб турганингиздек, икки қаватли молхона. Она-бола сигирлар учун эскирган ваннадан алоҳида охурлар ўрнатганман. Шундай қилинса, емхашак озода туради. Эшиги, деразаси бор, тагига тахтадан пол, томига лўмбоз босилган. Қишда иссиқ, ёзда салқин бўлади. Иккинчи қавати синч билан кўтарилган, бир томони очиқ. Тепасига икки йилга етадиган хашак босиб қўйса бўлади. Ҳовли рўяларга хас-чўп тушмайди. Юқоридан осонгина тушириб охурларга солинаверади...

Отанинг ҳузуридан ҳамқишлоқлари мамнун бўлиб чиқишди. Улар билан хайрлаша туриб: хонадонингиздан мол узилмасин, болаларим, муҳтож бўлмайсиз, деди.

Келини Насибахон тандирдан янги узилган нонларни саватда кўтариб ўтиб кетганида, ота мол-ҳолларига овқат бериб бўлган эди. Дам ўтмай, янги дамлаб қайтарилган чой иссиқ нон ҳидига қўшилиб атрофга таралди.

— Адажон, келақолинг, чой дамладим.— Келини дастурхонга ноз-неъматларни тўкиб, ҳаммани чой ичишга таклиф қилди...

Шоабзал ота симёғочга биринчи қалдирғочлар қўнгандан бошлаб томорқасидан чиқмайди. У қиладиган ишларини аввалдан режалаштириб қўйган-у уни расамади билан бажараётганга ўхшайди.

Рўзғорга ҳамма нарса керак. Аввал кўкат уруғларини сепади, яхшилаб гўнглаб, керак бўлса плёнка билан ўрайди. Ҳамма нарса ўзингдан чиққанига не етсин.

Ота 24 сотих ерда ўғли билан бирга ишлайди. Уларнинг қозони бир. Шуниси яхши. Барака бирликда, деб бекорга айтишмаган-ку. Шоабзал ота шунга амал қилади. Беш жуфт товуқ сотиб олиб, томорқанг этагига тўр тутиб уни боққин! Ҳар куни саккиз дона тухум оласан, бунга мен кафил дейди. Бола-чақанг қуймоққа тўяди-ку. Нима қиласан, ҳукумат ундай, ҳукумат бундай деб! Қишлоқ меҳнатчиси бўлатуриб, ўзингни гўшт, тухум билан таъминлай олмасанг, нима қилиб юрибсан?

Кеч кириб, оқшом қўнишши билан Шоабзал отанинг хонадонига бирин-кетин ўғил-қизлари, набиралари кириб келишади. Дастурхон атрофи яна файзли бўлади. Шу кунги иш, қишлоқдаги янгиликлар ҳақида суҳбатлашилади...

Пўлат НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

Фан—қишлоқ хўжалигига

ТУПРОҚ, ҲОСИЛ, УНУМДОРЛИК

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси тупроқшунослик ва деҳқончилик кимёси илмгоҳининг ўзига хос синов майдонига айланган Риштон районида — кенг далаларда ғўза қийғос униб чиқиб, ям-яшил либосга бурканди, перко, жўхори ва бошқа озуқа экинлари ҳам гуркираб ўсмоқда. Бу бир қарашда одатдаги манзарага ўхшайди. Лекин масаланинг бир жиҳатини эътиборга олиш керак: илгарилари бу ерлардан, гарчи улар кўнгилдагидек парваришланса ҳам, жуда кам ҳосил олинарди. Қишлоқ хўжалик фанлари доктори, профессор Ориф Комилович Комилов бошқараётган шўр тупроқни мелиорациялаш лабораторияси тавсияларини қўлланиш туфайли унумдорликни кескин оширишга муваффақ бўлинди.

Олим жумҳуриятимиз турли минтақаларидаги деҳқонларни ташвишга солиб келаётган бир муаммонинг сирини очишга кўп йил сарфлади — янги ерларни ўзлаштиришга сарфланган маблағлар катта майдонларда кўнгилдагидек фойда келтирмас, улар кўпинча чиқитга чиқариб юборилларди. Энг мукаммал ер ости қувурлари ҳам, шўр босган ерларни ювиш ҳам ёрдам бермасди. Кунлардан бир кун қишлоқ хўжалик оборотидан чиқарилган неча юзлаб гектар ерни олимга кўрсатиб, уни кўздан кечиришни илтимос қилдилар. Ана шу фойдаланилмай қолган ернинг ҳар гектарига неча ўн минг сўмлаб пул сарфланганди.

Текшириш учун ернинг юпқа қатламини кесиб олишди ва шунда лойиҳачилар унинг геологик хусусиятларини ҳисобга олмагани маълум бўлди: нисбатан унча чуқур бўлмаган ерда сув ўтказмайдиган қалин оҳак қатлами ётарди. Ерни чуқур юмшатиш йўли билан ана шу қатламни парчалаб ташлашга уриниб кўришди. Бироқ, орадан бироз вақт ўтгач, ана шу қатлам нам таъсирида янада метинлашиб кетди ва асл ҳолига қайтди. Қўшни фермалардан жуда кўплаб чириган гўнг олиб келишганидан сўнггина ишлар юришиб кетди. Ерни чуқур ҳайдаш натижасида унга солинган гўнг сув ўтказмайдиган қатлам пайдо бўлишининг олдини олди, айни вақтда тупроқ унумдорлигини анча оширди.

Бинобарин дастлабки муваффақият қўлга киритилган бўлса-да, барча муаммони ҳал этиш мумкин эмасди. Чунки сув ўтказмайдиган қатламлар ҳар хил бўлади. Жиззах чўллари ва Мирзачўлда 150 минг гектардан ортиқроқ ер остида гипс тахтакачлари «яшириниб» ётибди. Зарафшон водийсида катта майдонларда карбонат магнийдан пайдо бўлган тахтакачлар, шох деб аталган қатламлар учрайди. Марказий Фарғонада 120 минг гектарга яқин ер орзиқ — гипс ва шох қоришмаси билан касалланган. Ерларнинг у ёки бу геологик таснифига қараб мелиорация тизимини ҳам ишлаб чиқиш керак. Маҳаллий ўғит солиш нормалари ҳам табақалаштирилмоғи лозим. Лаборатория ана шуларнинг ҳаммасини ҳисобга олиб, иш юритди, изланди.

Риштон районидаги тажриба майдонида мелиорация ва агротехника тадбирлари туркуми умидбахш натижалар берди. Бу тадбирни чуқурликда жойлаштирилган қувурлар бир-биридан уч юз метр олисда бўлган жойда қўлладилар. Айни вақтда ишлатилган сувни олиб кетишнинг анъанавий тизимига ўзгартиш киритдилар: зовур қазийдиган машиналар ҳар ўттиз метр оралиққа 1—1,2 метр чуқурликда оралиқ қувурларини ётқиздилар.

Бу иш тупроқни юмшатиш билан қўшиб олиб борилганлиги сув ўтмайдиган қатламни яхшироқ парчалашга, зарарли тузларни самарали равишда йўқотишга кўмаклашди. Тадқиқотлар чоғида ерга солинадиган чириндиларнинг энг мақбул миқдори ҳам аниқланди. Баъзи майдонларда ҳар гектар ерга қирқ тоннагача чиринди солинди. Қипиқ аралаштирилган гўнг қоришмаси ҳам жуда қўл келди.

Натижалар кутилганидан зиёда бўлди. Аввалига қанчонлардир бўш ётган ерларга шоли экишди. Ҳар гектар ердан 38 центнердан 53 центнергача ҳосил олинди. Иккинчи йили тажриба даласига чигит экилди. Куз фаслида гектар бошига 19 центнердан 27 центнергача хом ашё олишди. Озуқа экинларидан ҳам баракали ҳосил етиштирилди. Эндиликда, тажриба ўтказишнинг сўнгги босқичида, ҳар бир гектар суғориладиган ердан яхши самара олиниши кўриниб турибди.

— Албатта, мелиорациялаш, оғир бўлган ерларга ишлов беришнинг биз таклиф этаётган усули қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришга сарфланадиган харажатлар кўпайтирилишини тақозо этади, — дейди профессор О. К. Комилов.— Ерларни чуқур юмшатишга, қўшимча қувурлар ётқизишга, гўнг ва қипиқ олиб келишга кўп куч ва маблағ сарфланади. Лекин, дастлабки ҳисоб-китобларга қараганда, мўл ҳосил етиштирилади ва барча харажатлар керагидан ортиқ қопланади.

Технологиямизни қўлланиш натижасида сувнинг фойдали таъсир коэффициенти кўтарилиши ҳам муҳимдир: меъёрдаги сувни сарфлаган ҳолда анча кўп тузни йўқотиш имконияти пайдо бўлади. Марказий Фарғонадаги тажриба даласида асосий зовурнинг минерали кам сувидан муваффақиятли фойдаланилмоқда. Бу сув далаларга насос орқали юборилмоқда.

Тупроқшунос олимлар ишлаб чиқаётган технология таркибида сув ўтмайдиган қатламлар бўлган, қишлоқ хўжалик оборотидан тўла ёки қисман чиқиб қолаётган, етарли самара бермаётган юз минглаб гектар ернинг ҳосилдорлигини оширишга имкон беради.

Лаборатория раҳбари яна бир гапни айтишни муҳим деб ҳисоблайди: ҳамма бало шундаки, одамлар тупроқ таркиби ва тузилишини, унинг сув ўтказиши ёки ўтказмаслигини, табақалаштирилган ҳолда ишлов бериш талаб этиладиган бошқа таснифларни аниқ билмай туриб таваккалига йўл тутадилар. Бундан ҳар бир хўжалик учун тупроқ-мелиорация харитаси зарур, деган хулоса келиб чиқади. Бу мураккаб, аммо тўла бажарса бўладиган иш. Бунингсиз деҳқончиликда юксак маданиятга эришишни хаёлга келтириш ҳам мумкин эмас.

(ЎзТАГ).

ҚУТ-БАРАКА САРЧАШМАСИ

ФЕРМЕР ХАЗИНАСИ

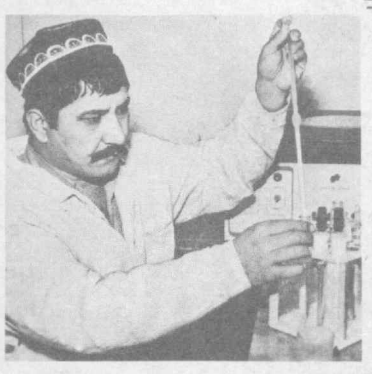

Шуҳрат МАВЛОНОВ.

Кейинги йилларда Бухоро вилоятида «очил дастурхон»га эга бўлишни истовчилар сони кўпайиб бораётганлиги кишини хурсанд қилади. Чунки бу дастурхондан фақат уларнинг ўзлари эмас, бошқалар ҳам баҳраманд бўла бошладилар. Саховатли фермерлар сут, гўшт, ёғ топширишаяпти. Шундайлардан бири Ромитан районидаги ибн Сино номли давлат хўжалиги бош зоотехниги Теша Тошевдир.

У дабдурустдан фермер бўлишга бел боғлагани йўқ. Кўп йиллик тажрибасини ишга солиб, фарзандлари, набираларига «очил дастурхон»га эга бўлиш йўлларини ўргатмоқчи. Шу билан бирга эл маъмурчилигига муносиб ҳисса қўшиш ниятида. Энг муҳими, Т. Тошев оиласи, фарзандлари иқтисодини янада мустаҳкамлайди. Чунки бусиз бирор ижобий натижа бўлиши мумкин эмас.

Теша аканинг фарзандлари ўқимишли, ўз «аравасини» ўзи торта олади. Теша акага мурожаат қилдик.

— Фарзандларим, келинларим билан маслаҳатлашиб бир сурув қорамол олдик. Ахир фермерлик халқ фаровонлигини таъминлаш учун битмас-туганмас имконият-да.

Менингча, одамларга етарлича ер бериш, меҳнат қилишга имконият яратиб бериш керак. Қишлоқ кишилари ўзларини, қолаверса шаҳарликларни ҳам неъматлар билан таъминлайдилар. Озиқ-овқат муаммосини ҳал қилиш мумкин.

Ҳақ гап. 1990 йил Ибн Сино номли давлат хўжалигида етиштирилган сутнинг 40 фоизини фермерлар беришди. Уларнинг самарали меҳнатлари туфайли бу борадаги режа 150 фоизга бажарилди. Жорий йилда ойига режадаги 25 тонна ўрнига 37 тонна сут топширишга муваффақ бўлмоқдалар.

Албатта, бу ютуқлар ўз-ўзидан қўлга киритилгани йўқ. Ҳозиргача 70 та фермер хўжалиги тузилди. Уларнинг қарамоғида 500 бошга яқин қорамол бор. Ҳар бир фермер қабул пунктига кунига 250—300 килограммдан ошириб юқори сифатли сут топшираяпти. Теша Тошев ҳам ана шу саховатли фермерларнинг олдинги сафида бораяпти.

Набира ҚУДРАТОВА.

Теша ТОШЕВ.

Теша ака 1989 йил охирларида давлат хўжалиги маъмуриятига фермер хўжалиги тузиш нияти борлигини билдириб, мурожаат қилди. Бу ташаббусни қўллаб-қувватлашди. 30 минг сўм пул ажратилди.

— Якка тартибда меҳнат қилиш ҳақидаги фикр менда ўн йил олдин мавжуд эди, — дейди фермер. — Энди ҳар ким нималарга қодир эканлигини намойиш этиш пайти келди деб ўйлайман. Катта хонадонимизда беш оила бор. Ҳаммада бўлгани каби 1—2 бош сигир-бузоқ бор эди. Уларни бир жойга йиғдик. Кейин бозордан зотдор, сермаҳсул говмишлар сотиб олдик.

Ишлар юришиб кетди. Теша аканинг уч ўғли — Шавкат, Давлат, Шуҳрат ва келинлари — Шаҳодат, Гулшод, набиралар бир ёқадан бош чиқаришди. Қорамолларни озиқлантириш, молхоналарни тозалаш йигитларга, сигирларни соғиш эса келинлар зиммасига юклатилди. Теша аканинг ўзи ҳам молларни рацион асосида озиқлантириш, омухта ем, ширали озуқалар топиш, ташиб келтиришда бутун куч-ғайратини ишга солмоқда.

Улар молларни Теша аканинг отаси Мавлон бобо йўл-йўриқлари асосида парваришлайдилар, халқ орасида кенг тарқалган жайдари усуллар қўлланилади. Мавлон бобо 30-йилларда жамоанинг 400 бошга яқин чорвасини парваришлаган. Ўша пайтда тўпланган тажриба айни кунларда қўл келаяпти. Говмишларни соғишда эса келинларига Теша аканинг онаси, 76 ёшли Зуҳро биби бош-қош.

Моллар парваришида фақат қадимий усуллар эмас, балки замонавий тажрибалар ҳам қўлланилмоқда. Фермерлар жараёнларни механизациялашга катта эътибор бераяптилар. Ҳозир бу ерда молхоналарни тозалаш, говмишларни суғориш автоматлаштирилган. Чиқиндилар қарийб 50 метр узунликдаги молхона бўйлаб ўрнатилган занжирли мослама орқали тележкага юкланади. Тўлгач, маҳаллий ўғит тўғри далага, махсус хандақларга ташланади. У компост қилингач, фермерларнинг ўзларига тегишли 6 гектарли ерга солинади.

Бундан ташқари шахсий тракторлари бор. Сутнинг ёғлилик даражаси махсус лабораторияда аниқланади, сўнг қабул пунктига топширилади. Бу ўз меҳнатлари самарасига тўла эгалик қилиш имкониятини бераяпти. Сутнинг мойлилик даражасини аниқловчи «ЦЛУ-1» маркали аппаратни Теша аканинг ўғли Шуҳрат обдон ўзлаштириб олган. Қорамолларнинг эт олишини вақти-вақти билан ўлчаб туриш учун эса тарози мавжуд.

— Ўлчагич ҳар бир фермер учун албатта керак, — дейди Шуҳрат. — Негаки бўрдоқига боқиладиган молни вақтида ўлчамаса бўлмайди. Баъзан буқа маълум семизликка етгач, тўсатдан вазндан туша бошлайди. Бу унинг «бошқа семирмайман», дегани. Ўшанда дарров гўштга топшириш керак. Фақат бугина эмас, парваришлаш, молнинг семириб бораётганини билиб туриш шарт.

Фермерлар ўтмишдан давом этиб келаётган анъаналар, замонавий илм-фан ютуқларини амалиётга қўллаганликлари туфайли бултур катта муваффақиятларни қўлга киритишди. Давлат қабул пунктига 80 тонна сут, 12,5 тонна гўшт топширдилар. Бу кўрсаткични пулга чақиб кўрсак, аҳвол янада ойдинлашади. Чорвадорлар бир йилда эл дастурхонига 64 минг сўмлик маҳсулот етиштириб беришди. Тасаввур қилинг, давлат хўжалигидан 30 минг сўм қарз олган фермер икки баравардан ортиқ суммада озиқ-овқат маҳсулотлари етиштирди. Агар жумҳуриятимизда Теша Тошевдек ишбилармонлар кўпайса, нур устига аъло нур бўларди.

Давлат МАВЛОНОВ.

— Ютуқларга эришишнинг яна бир омили бор, — дейди Теша ака. — Бунга эътибор бермаган чорвадорларнинг бири икки бўлмайди. Моллар зотини яхшилашга диққатни қаратаяпмиз. Шу боис кам маҳсулли сигирлар йўқ ҳисоби.

Дарҳақиқат, жониворларнинг ҳаммаси зотдор. Шунинг учун кунига 13 килограммдан серқаймоқ сут соғиб олинаяпти. Ёз ойларида эса ҳар бир говмиш кунига 30 килограммгача маҳсулот беради.

Қўлга киритилаётган ютуқларни мустаҳкамлаш учун эрта тонгдан-кеч шомгача тиним билишмаяпти. Улар ҳар куни қабул пунктига 300 килограммдан ортиқ серқаймоқ сут топшираяптилар. Ҳозир чорва маҳсулотларининг харид нархи ҳам кўпайди. Бу ўз навбатида фермерларнинг келажакка ишончларини янада оширди.

Даромад қандай бўлаяпти, дейишингиз тайин. Ойлик маошлар 250—300 сўмни ташкил қилаяпти. Ўтган йили оила ишлаб чиқариш харажатларидан ташқари 10 минг сўм фойда олди.

— Қолаверса гап фақат даромадда эмас, — дейди фермер. — Менинг мақсадим фарзандларим, набираларимни меҳнатга ўргатишдир. Улар маҳсулот қаердан келаётганини, қай азоб билан етиштирилаётганини ўз кўзлари-ла кўрсинлар. Негаки, ҳозирги ёшлар меҳнат қилишдан чиқиб кетаяпти. Улар тадбиркорлик нима эканлигини билишмайди. Биз катталар намуна бўлишимиз лозим.

Бир кун келиб Теша ака набираларига «очил дастурхон»ни тортиқ қилади. Анъана бир авлод қўлидан иккинчисига ўтади. Шунда улар нўноқ бўлса, анъанага путур етади. Ёш авлод ишбилармон, билимдон, меҳнаткаш бўлмоғи керак.

М. БЎРОНОВ.

Гулшод ХОЛОВА.

Ҳ. ҚУРБОНОВ олган суратлар.

Хушхабар

САБЗАВОТКОРЛАР ҲИММАТИ

Сурхондарё сабзавоткорлари полизларда етиштирилган маҳсулотларни оммавий равишда йиғиштириб олиб, жўната бошладилар. Ўзбекистон шаҳарларига, шунингдек мамлакатнинг бошқа жумҳуриятларига жамоа ва давлат хўжаликларида, шунингдек қишлоқ аҳлининг томорқаларида етиштирилган эртанги карамнинг дастлабки минг тоннаси жўнатилди.

Якка тартибдаги полизларнинг эгаларига матлубот кооперацияси тайёрловчилари сабзавотларни сотишда ёрдам беришмоқда. Вилоят кооператорлари йил бошида ўтказилган жумҳуриятлараро ярмаркада мамлакатимиздаги қирққа яқин вилоят ва шаҳар вакиллари билан бевосита шартномалар тузишганди. Эртанги сабзавотларни йиғиштириб олиш қизиб кетган май ойида ана шу манзилларга 35 минг тоннадан ортиқ карам ва бошқа шифобахш маҳсулотлар ортиб жўнатиш режалаштирилган. Сабзавоткорлар бунинг эвазига ёқилғи, бинокорлик материаллари, халқ истеъмол моллари оладилар.

ЎРМОНЧИЛАР ИЖАРАГА ОЛИШДИ

Қўқон ўрмон хўжалиги, Ўзбекистон ўрмончилиги теварагида жойлашган хўжаликларнинг кўпгина далалари гармселлардан пишиқ-пухта ҳимоя қилинадиган бўлди. Ушбу бўлинма ходимлари жами 50 гектар ерда иҳотазорлар барпо этишни тугалладилар. Ижара пудрати ана шундай ишлар ҳажмини энг мақбул муддатларда таъминлаш имконини берди.

Ўтган йили ўрмон хўжалигида меҳнатни ташкил этишнинг шундай усулига ўтишганди. Унинг натижалари кутилганидан ҳам зиёда бўлди: барча кўрсаткичлар бўйича режа топшириқлари ошириб бажарилди, хўжалик катта даромад олди, ўрмончиларнинг маоши кўпайди.

Ўрмончилик бўлимининг хўжалик фаолияти ҳам жонланди. Ижарачи ўрмончилар қумли ерларнинг носозлигига қарамай, озуқа ва полиз экинлари, сабзавотлар етиштиришни йўлга қўйдилар. Бу ерда кўчат етиштириш ҳажми ҳам анча ошди. Кўпгина жамоа ва давлат хўжаликлари, шахсий томорқаларнинг эгалари ўрмон хўжалигидан шафтоли, ўрик, ёнғоқ, олма, терак кўчатларини сотиб олишмоқда. Улар бу йилдан бошлаб ўрмончилардан турли узум навларининг қаламчаларини харид қилишлари мумкин.

ГИЛАМ ЖИЛОСИ

«Агрокоммунстройремонт» жумҳурият бирлашмаси Ленинобод хўжаликлараро корхонасининг ходимлари ўзлари учун ғайритабиий маҳсулот ишлаб чиқаришни ўзлаштирдилар. Бу ерда гиламлар чиқарила бошланди, унинг дастлабки туркуми савдога юборилди.

Иқтисодиётда бозор сиёсати бошланаётганлиги сабабли бинокорлар шундай қилишга қарор бердилар. Чунки корхона аҳолига хизмат кўрсатиш юзасидан топшириқларни уддалашига қарамай зарар келтирарди. Энди эса давлатдан қарз олишга кўз тикиб ўтиришга тўғри келмайди — ҳамённи тўлдиришнинг янги-янги йўлларини топиш керак.

Шу сабабдан ҳам янги томорқаларни ташкил этишга бел боғладилар. Аввалига ғишт ишлаб чиқаришни йўлга қўйишди, тез орада эса гилам тўқиш цехини ташкил этишди. Бу ерда хўжалик ҳунар-техника билим юртини тугатган қизлар ишлашмоқда. Улар ўзлари тўқиётган гиламлар Қорақалпоғистоннинг бошқа ерларидаги кичик корхоналарда яратилаётган гиламлардан фарқ қилиши учун чиройли гул безаклар ўйлаб топишди.

МАМЛАКАТ БЎЙЛАБ

МОСКВА. Аэрокосмик комплекс ва у билан боғлиқ тармоқларни ривожлантириш муаммолари ҳамда истиқболлари, биргаликда амалга ошириладиган космик лойиҳалар, аэрокосмик саноат учун мутахассислар тайёрлаш— етакчи Совет аэрокосмик фирмалари раҳбарлари биринчи кенгаши қатнашчиларининг диққат марказида турган асосий мавзулардир.

ЛЕНИНГРАД. Нева соҳилидаги шаҳарда «Биз моховойдан» деб аталган узлуксиз хайрия концерти бошланди. У ҳозирги вақтда маблағ камлиги сабабли қийинчиликларни бошидан кечираётган Ленинград Давлат театр илмгоҳининг фойдасига ўтказилмоқда.

ҚОЗОН. Татаристон жумҳурияти пойтахтида 13 май куни Вер-теброневрологларнинг халқаро конгресси очилди. Умуртқа поғонаси нерв системасининг хасталанишига қарши курашда кўп мамлакатлар олимларининг куч-ғайратини бирлаштириш — халқаро анжуман мавзусидир. Ҳисоб-китоб маълумотларига қараганда, жаҳонда катта ёшли ҳар икки кишининг бири ана шундай касалликка чалинган.

НОВОСИБИРСК. Ерлик аҳоли чўмилиш мавсумини одатдагидан анча илгари, сибирликларга хос бўлмаган тарзда бошлади. Шу кунларда шаҳарда май ойига хос бўлмаган ҳаво сақланиб турибди — кун ўттиз даражадан ортиқ исимоқда.

ЕТТИ ИҚЛИМ САБОСИ

ИСРОИЛ ТАЛАБИ

ЛОНДОН. (ТАСС). Агар Яқин Шарқдаги вазиятни барқарорлаштириш юзасидан тинчлик конференциясининг асосий жиҳатлари олдиндан Исроил билан келишиб олинмаса, у бундай конференцияда иштирок этмайди, деб таъкидлади Исроил Ташқи ишлар вазирлигининг бош директори Реувен Мерхав. Рейтер ахборот маҳкамасининг Қуддусдан хабар қилишича, у душанба куни Исроил телевиденнеси орқали нутқ сўзлаб, АҚШ билан СССРни Исроилнинг розилигини олмай туриб тинчлик конференцияси чақиришга уринмаслик тўғрисида огоҳлантирди. Исроил Ташқи ишлар вазирлигининг бош директори АҚШ билан СССР ҳатто бундай конференция чақириш ва ўтказиш жиҳатлари узил-кесил аниқлангунига қадар унда иштирок этиш учун Исроилга ва араб мамлакатларига таклифномалар юбориши эҳтимоли борлиги тўғрисида пайдо бўлган хабарга жавобан шундай баёнот билан чиқди.

Кеча СССР Ташқи ишлар вазири А. А. Бессмертних билан АҚШ давлат котиби Ж. Бейкер биргаликда Қоҳирада ўтказган журналистлар билан суҳбатда икки давлат Яқин Шарқ минтақасида тинчлик ўрнатиш жараёнини бошлаш борасидаги ҳаракатларни давом эттириш ниятида эканлигини таъкидладилар.

ЁЙМА БОЗОР ЁПИЛДИ

СОФИЯ. Якшанба куни Пловдивда халқ истеъмоли моллари ва уларни ишлаб чиқариш воситалари баҳорги халқаро ёйма бозори тугалланди. Анъанавий воқеа аввалги йиллардагига қараганда камроқ дабдаба билан ўтди. У кўпроқ амалий аҳамиятга эга бўлди. Болгариядаги ҳозирги иқтисодий вазиятнинг мураккаблиги — мамлакат бозор хўжалигига ўтишни бошлагани, лекин ҳали ўтиб улгурмаганлиги ёйма бозорнинг ташкил этилишига ўз таъсирини кўрсатди.

«Биз иқтисодиётни жонлантиришга ҳали уринмаяпмиз. Бунга йилнинг иккинчи ярмида киришамиз. Ҳозирги мақсад — инқирозни чеклаш ва парчаланиб кетишга йўл қўймаслик», деди ёйма бозорнинг сўнгги кунида Болгария ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг ўринбосари Сталинслав Дaскалов. Кузги ёйма бозор бошланадиган пайтга келиб манзара ўзгаради, деб ҳисоблайди у. Умид қилиш мумкинки, ўша вақтга бориб мамлакатда яхши ва чет эл сармоядорлари учун қизиқарли хўжалик қонунлари бўлади ҳамда лев нисбатан эркин муомаладаги барқарор валютага айланади. «Янги устунликлар ёйма бозори», деди вазир ўринбосари, ҳеч бўлмаганда чуқур иқтисодий турғунликка қарамай, чет эл корхоналарини кенг иштирок этишга жалб қилганлиги учун ҳам ўзининг керакли эканини исботлади.

НЬЮ-ЙОРК. Ҳозирги вақтда Шимолий Атлантика билан Совет Иттифоқи ўртасида мухолифликка эмас, балки ҳамкорликка асосланган янгича муносабатлар учун шарт-шароит юзага келмоқда. «Уолл-стрит жорнэл» рўзномасининг ёзишига қараганда, Шимолий Атлантика уюшмаси Европадаги бирлашган қуролли кучларининг олий бош қўмондони Ж. Гэлвин ана шу фикрни қўллаб-қувватламоқда.

Рўзноманинг душанба кунидаги сонида хабар қилинишига қараганда, Гэлвин 17 апрель куни Шимолий Атлантика уюшмасининг Брюсселдаги қароргоҳида мазкур ташкилот ҳузуридаги 16 давлат доимий вакиллари учун ўтказган яширин учрашувнинг мазмуни рўзномага маълум бўлган. Ўз нутқини «Совет хавфига» баҳо беришдан бошлаган Гэлвин оддий қуролли кучларни қисқартириш тўғрисидаги шартнома кучга кириши билан Совет Иттифоқининг Европага «кенг кўламда» ҳужум қилиш хавфи бўлмай қолади, деб таъкидлади...

Ғарбдаги кўпгина мутахассислар ҳам шундай фикрни айтмоқдалар. Айни вақтда, «Уолл-стрит жорнэл» рўзномасининг шоҳидлик беришича, Шимолий Атлантика уюшмаси қароргоҳида Америка генерали оғзидан Шимолий Атлантика уюшмаси билан СССР ўртасида янги шароитда алоқаларни ривожлантиришга тааллуқли баъзи тавсияларни эшитиш кутилмаган воқеа бўлди. Мақолада таъкидланишича Гэлвин, жумладан шундай фикр билдирган: «Ғарб Советларга уларнинг ички муаммоларини ҳал этишда ёрдам бериши керак». У Шимолий Атлантика уюшмасига кирувчи мамлакатлар дўқ қилиш, деб талқин этилиши мумкин бўлган бирор-бир хатти-ҳаракатдан тийилиб туришлари лозимлигини уқтирди. Генерал келажакда Шимолий Атлантика уюшмаси билан Совет Иттифоқи ўзларини рақиб эмас, балки «дўстлар» деб ҳисоблай бошлашлари мумкин, деб айтди. Улар умумий душманга қарши биргаликда курашишлари мумкин.

Учрашувда қатнашган кишиларнинг сўзларига қараганда, Гэлвин аввалги сиёсатнинг оқиллигига шубҳа билдирди. Ана шу сиёсатга кўра Ғарб Совет Иттифоқи кўрган бирон-бир тадбир унга ёқмай қолса, Москва билан муносабатлардаги кескинликни кучайтиришга интиларди. Шимолий Атлантика уюшмасининг Европадаги қўшинлари бош қўмондони «Барча даражадаги Совет ҳарбийлари билан алоқа қилиш» зарурлигини таъкидлади. У, жумладан, СССР ва Шарқий Европадаги бошқа мамлакатлар қуролли кучлари офицерлари учун Шимолий Атлантика уюшмаси тизимидаги энг муҳим марказлардан бири — Германиядаги Обераммергау деган жойда ўқув маркази очишни таклиф этди. Унинг бу ишораси, деб таъкидлайди рўзнома, катта рамзий аҳамиятга молик бўлур эди: Шимолий Атлантика уюшмаси офицерларини ядро қуроли билан ишлашга ўргатиладиган дарсхоналарда «Собиқ Совет муҳолифлари» таълим олишлари, Шарқнинг ҳам, Ғарбнинг ҳам манфаатларига дахлдор масалалар борасидаги билимларини кенгайтиришлари мумкин бўлур эди.

СЎНГГИ СОАТДА

* * *

БМТ. Душанба куни Нью-Йорнда БМТ қароргоҳида Бирлашган Миллатлар Ташкилоти тизимининг етакчи идораларидан бири—иқтисодий ва ижтимоий кенгаш сессияси очилди. Унинг қатнашчилари ижтимоий муаммоларнинг кенг доирасини муҳокама қиладилар. ЭКОСОСга аъзо бўлган 54 мамлакат вакиллари хотин-қизлар, қариялар ва ногиронлар аҳволини яхшилаш йўлларини муҳокама қиладилар. Инсон ҳуқуқларига риоя этишга тегишли масалалар мажмуини, ирқий камситиш муаммоларини кўриб чиқадилар.

БМТ Бош котибининг сессия қатнашчиларига тақдим этган жаҳондаги ижтимоий аҳвол ҳақидаги маърузасида халқаро муносабатларда мафкуравий можароларнинг истисно этилиши, шунингдек турли мамлакатлар ҳукуматларининг умумий муаммоларни ҳал этиш йўлларини излашга содиқлиги 90 йилларда халқаро ҳамкорлик учун янада кенгроқ истиқбол очиши таъкидланади.

Кейинги икки йилда Шарқий Европа мамлакатларида анча муҳим ўзгаришлар бўлди. Бу мамлакатларда ижтимоий ва сиёсий муассасалар, шунингдек иқтисодий тизимлар ўзгармоқда. Албатта, бунинг ижтимоий натижалари жуда катта бўлади, дейилади маърузада. Бундай ўзгаришларнинг салбий кўринишларидан бири— турли элатларнинг гуруҳи ўртасидаги можаролардир. 1990 йил охирида Совет Иттифоқида бундай можаролар натижасида тахминан 600 минг қочоқ пайдо бўлди. Шарқий Европада ҳам элатлараро негизда зўравонлик рўй берди.

* * *

ОТТАВА. Душанба куни Канада парламентининг навбатдаги сессияси Британия анъаналарига мувофиқ очилди. Федерацияни янгилаш йўли билан миллий бирликни мустаҳкамлаш ва жаҳон бозорида мамлакатнинг рақобат қобилиятини кучайтиришдек икки асосий мавзуда қиролича номидан нутқ сўзланди. Ана шу нутқда ҳукумат дастури баён этилган, унда парламент ишларининг бўлажак босқичига катта аҳамият берилади. «Ҳозирги сессия,— дейилади генерал-губернатор Раймонд Хнатишин ўқиб эшиттирган қирол нутқида, — Канада тарихида бурилиш нуқтаси бўлади. Бирор киши мамлакат дуч келаётган даъватларнинг жиддийлигига етарли баҳо бермасдан қолмасин».

Бунда, энг аввало, тарафкаш кучлар тазйиқи остида мамлакатнинг парчаланиб кетиш хавфи назарда тутилади. Маҳкама ўзининг бутун фаолиятини яқин вақт ичида бирликни сақлаб қолишдек вазифага қаратмоқчи. Жамоалар палатасидаги ҳукумат кўпчилигининг раҳбари Арви Андренинг сўзларига қараганда, афтидан, Канада ўзининг федерация ташкил топган 1867 йилдан буёнги тарихида энг муҳим йилга кирмоқда.

ГРЕЦИЯ БОШ ВАЗИРИНИНГ СЎЗИ

АФИНА. (ТАСС мухбири Владимир МАЛИШЕВ). Грецияга қарийб 30 минг Понти греклари кўчиб борди, яқин икки йил ичида у ерга яна 100 мингга яқин грек кўчиб келиши кутилмоқда. Душанба куни кечқурун Кавала (шимолий Греция) шаҳрида муҳожирлар учун дастлабки махсус манзилгоҳнинг тантанали очилиши маросимида сўзга чиққан Греция Бош вазири Константинос Мицотакис шуни маълум қилди.

Бош вазирнинг сўзларига қараганда, понтиликларга бошқа манзилгоҳлар қуриш, улар учун махсус «меҳмондўстлик марказлари» ташкил этиш мўлжалланмоқда. Улар бу ерда Грецияга келганларидан сўнг бир муддат яшаб турадилар. Ҳозир мамлакатга грек миллатига мансуб совет муҳожирларидан 1—1,2 мингга яқин киши ҳар ойда кўчиб келмоқда. Кўчиб келиш суръатлари ортиб бормоқда.

Қора денгиз соҳилларида яшаган грек миллатига мансуб кишиларни Грецияда понтиликлар дейишади. Греция томонининг маълумотларига қараганда, ҳозир улар СССРда 600 мингга яқин кишини ташкил этади. Сталин даврида улар зўрлик билан Совет Иттифоқининг бошқа ерларига кўчириб юборилганди. Энди уларнинг кўпчилиги Греция фуқаролигини бажонидил бераётган мамлакатга кўчиб бориш учун ҳаракат қилмоқдалар.

АМЕРИКА ЖУРНАЛИСТИ ОЗОД ҚИЛИНДИ

ПАРИЖ, 14 май. (ТАСС). Бугун Бағдодда Ироқ маъмурлари Американинг Ассошиэйтед пресс агентлиги мухбирини ва унинг қувайтлик таржимонини озод қилдилар. Улар ўтган якшанба куни мамлакат жанубида қамоққа олинганди. Франс пресс агентлиги Ироқ пойтахтидан шуни хабар қилди.

35 ёшли Марк Фритц билан қувайтлик Салоҳ Замоний Ироқ ахборот вазирлиги биносида жойлашган хорижий журналистлар матбуот марказига олиб келинди.

Улар фуқаролар транспортида у ерга келганларида чарчаганликлари шундоқ кўриниб турарди, деб ёзади АФП агентлигининг Бағдоддаги махсус мухбири Жак Шармело. Уларнинг соғлиғи яхши.

ТЕМИРЙЎЛЧИЛАР ИШ ТАШЛАДИЛАР

ПАРИЖ, (ТАСС мухбири Георг Михайлин). Франция темирйўлчилари 14 май куни ялписига иш ташладилар.

Иш ташлаш умумий меҳнат конфедерацияси ва машинистларнинг мустақил касаба уюшмаси даъватига мувофиқ ўтказилмоқда. Иккала синдикат темир йўллар миллий жамияти маъмуриятидан темир йўл транспорти ходимлари пенсияга чиқиши учун имтиёзли шароит беришни ҳамда иш ҳақини ошириш тўғрисида музокара бошлашни талаб қилдилар. Иш ташлаш қанча давом этиши хусусида касаба уюшмаларининг фикри турлича чиқмоқда: умумий меҳнат конфедерацияси иш ташлашни икки кун давом эттиришни талаб қилмоқда. Машинистлар касаба уюшмаси эса бир кун етарли, деб ҳисобламоқда.

ГОҲ КУЛДИРАР, ГОҲ ЙИҒЛАТАР...

Қайта қуриш ва у келтирган ошкоралик, демократия туфайли ижодий уюшмалар, тўдалар ва жамоалар ҳам мустақилликка эришдилар. Энди театрлар, уларнинг бадиий кенгашлари асар танлаш, саҳналаштириш, қабул қилиш, ижодий таркибни янгилаш, ёш кучлар билан мустаҳкамланиб, студиялар очиш, ижрочиларни рағбатлантириш бўйича янги йўл ва воситалар излаб топиш, хўжаликлар билан шартномалар тузиш каби турли-туман ишларни ўз хоҳиш-истакларига биноан ҳал қилишлари мумкин. Аммо, очиғини айтиш керакки, аксар театрлар мустақилликни кўтаролмай, довдираб қолдилар, демократия, фикр хилма-хиллигини юзаки тушуниш бошланди ва ҳар ким ўз билганича малакали актёрлар ва режиссёрларга баҳо берадиган бўлиб қолди. Ахир, эркинлик, демократия, адолат умуминсоний қадриятларга асосланмаса, ундан наф эмас, зарар келади-ку. Бунинг устига билим, савия, масъулият ҳисси ҳамма жойда бир хил эмас. Яқинда Огаҳий номидаги Хоразм вилояти мусиқий драма ва комедия театрининг бир қатор спектаклларини кўриб, ижодкорлар билан суҳбатлашиб қайтар эканман, тилга олинган ҳоллар маълум даражада мазкур жамоа ҳаётида ҳам борлигидан огоҳ бўлдим.

Театрнинг ўз қонуни бор. Қайси мамлакатда, қандай ижтимоий шароитда бўлмасин, театр бошида бош режиссёр ёки бадиий раҳбар туради. Унинг ижодий дастури, услуби, изланишлари актёрлар учун кўнгилли, яқин бўлиши керак. Қайси актёр шунга тоб бермаса, бошқа жойга, ўз ижодий интилишларига яқин режиссёр паноҳига ўтгани маъқул. Агар бош режиссёр ёки оддий саҳналаштирувчи турли даражадаги актёрларнинг талабларига мослашаверса, ундан путур кетиб, ижодий парокандалик бошланади. Мени мамнун қилган томони шуки, истеъдодли режиссёр Ибодулла Ниёзматов театрдаги кучлар бошини бириктириб, уларнинг диққат-эътиборини ижодий масалаларга қаратишга муваффақ бўлган. Аксарият актёрлар бош режиссёрнинг йўлини қўллаб-қувватлашмоқда. «Лайли ва Мажнун», «Олма пишганда келинг», «Жаҳаннам», «Олтин балиқ» спектакллари мана шундай ҳамжиҳатлик, барқарорлик маҳсули сифатида дунёга келди. Хоразм театри томошабинларини бетараф қолдирмайди, гоҳ кулдиради, гоҳ йиғлатади, ларзага солади.

«Лайли ва Мажнун» спектакли бобокалонимиз Алишер Навоий юбилейига яхши совға бўлди. Спектаклга Навоий қиёфаси олиб кирилган. Нуроний шоир муҳаббат фожиасини ҳимоя қилиш билан спектаклни бошлайди ва воқеаларга якун ясайди.

Бош қаҳрамонларнинг образлари талқинида ижодий ҳаракатнинг яхши самара берганини кўрамиз. Ёш ижрочилар Бахтиёр Омонбоев билан Мунаввар Омонбоева ролларга узукка кўз қўйгандек ярашган. Иккала ижрочи ҳам сўз, куй, ҳаракатлар орқали табиатнинг одамзотга буюк инъоми— муҳаббат туйғусини ва шу туйғу туфайли Лайли ва Мажнун бошига тушган кулфат-аламларни таъсирли, жозибали, теран, эҳтиросли тасвирлайди. Ақл, эҳтирос ва вафо Лайлининг ҳам, Қайснинг ҳам бош фазилатларидир. На бойлик, на шон-шуҳрат, на элу юрт таъна-дашноми, на ота-она рози-норозилиги уларни бу йўлдан қайтара олади.

Ижрочилар куйлаган пайтда ҳам ҳолатдан чиқмайдилар. Б. Омонбоев Мажнун арияларини ички бир дард, туғён билан куйларкан, уларда маъсумлик, гўзал энтикиш, интиқлик, эҳтирос, ўкинч, алам, изтироб, ҳижрон каби хилма-хил туйғу ва кайфиятларни жамул-жам қилади. Айниқса, Лайли тўйида унинг отаси билан видолашгандан кейинги ва қабристон саҳнасида куйлайдиган арияларн ана шундай ҳис-туйғуларга тўлиб-тошган. Аммо Мажнун образини янгича талқин қилиш ниҳоясига етган, деб бўлмайди. Чунки Қайснинг бош олиб саҳрога чиқиб кетган, гарчи сочлари пахмоқ, ярим яланғоч ҳолда кўрсатилмаса-да, дарҳол шалвираган, ҳолдан тойган бир аҳволда намоён бўладики, бунга ишониш қийин. Охирги саҳнада ҳам эски талқин изи бор. Агар Қайс қўққисдан Лайлини кўриб бир қалқиб тушса ва унга талпинса-ю Лайлининг «бевафолиги»ни эслаб уни тушунмаганга олса дуруст бўларди. Ўшанда Қайснинг мажолсизланиб йиқилган Лайлини бағрига босиб, ҳўнграб йиғлаши, фиғон чекиши тушунарли чиқарди. Қолаверса, костюмлар устида бироз бош қотириш, оммавий саҳналар устида машқ қилиш ҳам талаб этилади. Омир (М. Бобожонов), Мадҳи (Б. Отажонов), Ибн Салом (О. Тоғанов), Навфал (Ж. Шомуротов)

Вилоят театрларида

қиёфалари анъанавий йўсинда гавдалантирилган. Лекин Мадҳи бирмунча дадилроқ, Ибн Салом бирмунча соддароқ талқин этилса, яхши бўларди.

Спектаклга чолғу дастаси жўр бўлган. Бироқ, чолғуда бари-бир мураккаб оҳанглар йўқ.

«Жаҳаннам» спектакли ҳам ўз ҳаққонийлиги, «пахта иши» билан боғлиқ машъум воқеалардан бир неча саҳифани бўёқсиз, қандай рўй берган бўлса, шундай тасвирлангани билан бир мени эмас, кўпларни ларзага солди. Драманинг муаллифи шоир Комилжон Авазовнинг нияти ҳам шу бўлган — ўз бошидан кечирган воқеаларни бутун даҳшати билан ҳикоя қилиш орқали томошабинлар эътибори яқин ўтган мудҳиш кунларга қаратилган. Уларни ҳаётимизда чуқур томир отган адолатсизликлар, қонунбузарликлар, зўравонлик ва бағритошликлардан огоҳ бўлишга, одамийлик, саховат, меҳр-оқибатни қайта барпо этишга чақиради. Аслида ҳалол, инсофли колхоз раиси Самадов Кундузов деган бригадирнинг бўҳтони билан қамалиб, терговчиларнинг қонунга хилоф сўроқларига бардош беради, камералардаги нопок кимсалар томонидан таҳқирланади, лекин букилмайди, қанча оғир бўлмасин, яхшиликни ўйлайди.

Балчиқ рангли бетон деворлар, хўмрайган тўйнуклар, тиканли симлар аро ўтган йўлаклар, ғира-шира ёритувчи чироқлар, маҳбусларнинг нидо ва ҳайқириқлари, итларнинг ҳуриши, соқчиларнинг ҳақоратлари остида уларнинг олиб ўтилишиёқ томошабинлар кўнглига ғулғула солади. Аслида маҳбусни сўроқ қилиш ва унинг қамоқдаги аҳволидан ҳикоя қилувчи драма шу тарзда катта умумлашмага кўтарилади. Тўртта маҳбус: ҳар бирининг ўз таржимаи ҳоли, қараши бор. Ижрочилар Р. Худоёров (Виктор), Ж. Нурлиев (Толик), Р. Матқурбонов (Андрей), М. Бобожонов (Самадов) шарт-шароитга астойдил ишонган ҳолда образнинг ич-ичига кириб кетадилар. Драматург ва режиссёр ҳар бир маҳбуснинг кимлигини, ички дунёсини очиб ташлаш учун «портловчи» бир саҳна беради. Самадов образи қалтис вазият, «портловчи» саҳналар ичидан олиб ўтилади. У ақли тиниқ, нуроний, раис бўлганда ҳам, қамоқхонада ҳам одамларга яхшиликни раво кўради. Терговчилар искан-жасидан ҳам, ҳамхоналар мушткетдисидан ҳам омон чиқади. Ижрочи Самадовнинг кузатишларини, изтиробларини яхши ифода қилади. Баъзи ўринлардагина сохталикка йўл қўяди, холос. Масалан асосий терговчи (О. Тоғанов) образи аввало пьесада ниҳоясига етмагандек туюлади. Уни шароитга қараб ўзгариб турувчи қилиб кўрсатишга интилиш бор. Аммо бу нарса ижрода ўз ифодасини топмаган. У қўпол шериги (О. Бобожонов)га қараганда устароқ, ҳийлакорроқ қилиб кўрсатилса, айни муддао бўларди.

Спектакль бирдан узилгандай, Самадовнинг келажак авлодга баландпарвоз ишонч билдириши билан якун топади.

«Олма пишганда келинг» (Э. Самандаров асари) спектаклини ҳам мириқиб томоша қилдик. У форма жиҳатидан «Аршин мол-олон»га ўхшаб кетади: уч жуфт ошиқ-маъшуқ бор, муҳаббат мавзуи қалин олиш, емай-ичмай машинага пул тўплаш каби жиддий масалалар билан боғлиқ ҳолда ечилади. Драматург усталик билан муҳаббат можароларини бир-бирига пайванд қилади. Лирик кечинмалар бўрттирма воситалар, ҳазил-мутойибалар, ўйин-кулгиларга туташиб кетади. Савол-жавоб, ўйин, қўшиқ — ҳаммаси табиий. Ҳар бир ижрочи ўзига хос сиймо яратган.

Умуман, «Олма пишганда келинг» спектакли ҳам драматургик асоси, ҳам саҳнавий воситаларнинг ранг-баранглиги билан томошабинларнинг дидига мос. У саҳнада узоқ яшаса ажаб эмас. Спектаклни ҳар қанча мукаммаллаштирса арзийди. Шунда бир жиҳатга эътибор берилишини истардим: раққоса қизларнинг ўйинлари ва қўшиқлар кўпайиб кетган, мантиқли ва ҳолатга мос ўринларда қолдириб, қолганларидан воз кечилса, саҳна ҳаракати ва бадиий яхлитлик кучайяди.

Хоразм театрининг имконияти катта: ажойиб биноси, малакали бадиий раҳбарлари бор, актёрлари истеъдодли. Улар орасида соз чалмайдиганни, куйламайдигани, ўйнамайдигани, шеърхонлик қилмайдигани камдан кам. Ёшлари эса бири биридан кўркам, бири биридан қобилиятли, бундай имконият, ижодий куч билан катта ишлар қилиш мумкин.

Муҳсин ҚОДИРОВ,
санъатшунослик фанлари доктори, профессор.

Очиқ чеҳрали бу қиз Жиззах устки трикотаж буюмларн ишлаб чиқариш фабрикасининг Дўстлик ноҳиясидаги «Октябрь 50 йиллиги» совхозида фаолият кўрсатаётган филиалида меҳнат қилади. У ўзининг ишбилармонлиги-ю тадбиркорлиги ва қўли гул чеварлиги билан барчага ўрнак бўлаяпти.

СУРАТДА: илғор тикувчи Дилором Қўшимова.

У. ҚЎШВОҚОВ олган сурат.

Қонун номи билан

ПАЙИ ҚИРҚИЛДИ

Аҳмад Қодиров Қарши районидаги Ертепа қишлоғида туғилган бўлиб, шу ерда яшайди. У ўрта махсус маълумотли. Оиласида 6 нафар фарзанди бор. 38 ёшга кирган Аҳмад Қодиров хизмат вазифасини суиистеъмол қилди. Ошхонада хўрандаларга овқат қилиб сотиш учун берилган озиқ-овқат ва гўшт маҳсулотларини хуфёна йўл билан гумдон қилиб, ҳаром-ҳариш йўллар орқали пул топиш, бойлик орттириш билан шуғулланди. У «Каршистрой»нинг Ульянов районидаги 4-ишчилар таъминотига қарашли 2-ошхонага бош ошпазлик вазифасига тайинлангандан сўнг, босар-тусарини билмади.

Кўза кунда эмас, кунида синишини хаёлига ҳам келтирмади. 1991 йил 19 февраль кундуз соат 11 лар атрофида бир килограмми давлат баҳосида 3 сўм 83 тийин бўлган мол гўштидан Жабборқул Умирқуловга 40 килограмм сотди. Харидордан 153 сўм 20 тийин ўрнига 200 сўм санаб олди. У харидордан пул санаб олаётган чоғида тумшуғидан илинди. Начора, қилмиш-қидирмиш деганлари шу-да. Энди у қонун олдида жавоб беришга мажбур.

Аммо, у ишлаётган 4-ишчилар таъминоти раҳбарлари қаёққа қарашди? Нега ошхонага берилган гўшт ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари устидан етарли назорат олиб боришмади? Қачонки Аҳмад Қодиров БХСС оператив ходимлари томонидан қўлга олингандан сўнг оёқлари куйган товуқдек типирчилаб қолишди. Бозор муносабати билан гўшт тақчиллиги юз бериб турган ҳозирги мураккаб шароитда, бир килограмм мол гўшти бозорда 11—13 сўмдан, қўй гўшти 13—15 сўмдан сотилаётган бир пайтда ошхоналарга берилган давлат баҳосидаги гўшт маҳсулотларини ошиқча нархда сотишга йўл қўйиб бераётган ҳар қандай олғирларнинг пайи қирқилиши керак. Шундагина ошхоналарда тайёрланаётган овқатларнинг сифати яхшиланади. Мижозлар ўртасида ортиқча шов-шувлар бўлмайди.

Баҳодир Шерқулов ҳаммага отнинг қашқасидек танилган. Унинг номини эшитган ҳамқишлоқлари, таниш-билишлари амакисини алдаган, мол-мулкини ўғирлаб, қамалиб чиққан Баҳодир-да, дейишарди. У аслида Ульянов районидаги «Ўзбекистон комсомоли 50 йиллиги» давлат хўжалигининг Қатағон қишлоғидан. Меҳнат қилиш, ишлаб пул топиш, оила қуришга бўйни ёр бермайди. Қачон қараманг, фойдали меҳнат билан шуғулланиб; кун ўтказишдан кўра ўғирлик қилишни афзал билади. У бир неча марта ўз амакиси ва тоғаларининг уйидан пул ва бошқа қимматбаҳо буюмларни ўғирлаб сотди. Қўни-қўшниларни қон қақшатди.

Тekканга тегиб, тегмаганга кесак отди. Ўтганнинг ўроғини, қайтганнинг кетмонини олиб қочадиган «ҳунар», чиқарди. Қилмишлари учун бир эмас, бир неча марта судланди. Ҳар гал судда ёшлик қилдим, билмасдан қўни-қўшниларнинг уйига кирибман, бундан кейин ўғирлик билан шуғуллансам, одамларга озор етказсам, қўлларим синсин, кўзим кўр бўлсин, деб қасам ҳам ичди. У қамоқхонадан қайтиши билан олдинги «фаолият»ларини бемалол давом эттираверди. У Тошкент вилояти Наримонов халқ суди томонидан 4,5 йил муддатга озодликдан маҳрум этилди. Жазо муддатини Иркутск шаҳрида ўтаб юрган Баҳодир Шерқулов у ердан Тошкентга қочиб келган. Озгина фурсат шу ерда тургач, кунлардан бирида ўзи туғилиб ўсган Қатағон қишлоғига келди.

1989 йил 2 апрелдан 3 апрелга ўтар кечаси амакаси Жума Шерқуловнинг уйига ўғирликка тушди. Амакиси қишлоқдаги Оҳунбобоев номли мактабда ўқитувчилик қилади. Ўз амакиси уйидан 8.400 сўмлик 3 фоизли заём ва 1625 сўм пулини ўмариб кетди. 10 минг сўмликдан ошиқроқ жамғармасидан ажралиб қолган Жума Шерқуловнинг дарди ичида қолди.

«Ўрганган кўнгил ўртанса қўймас» экан. Баҳодир Шерқулов 1989 йил 1 июлдан 2 июлга ўтар кечаси «Ўзбекистон комсомоли 50 йиллиги» давлат хўжалигининг ишчиси Саъдин Сувоновнинг уйига кириб, 400 сўмдан кўпроқ пулини ўғирлади. Шу кечаси Оҳунбобоев номидаги мактаб ўқитувчиси Илҳом Шерқулов уйига тушди. Унинг 1372 сўмлик ҳар хил қимматбаҳо буюмлари, хотин-қизларнинг тақинчоқлари, андатра телпагини ўмариб чиқди. Қинғир ишнинг қийиғи қирқ йилдан сўнг ҳам билинади. Б. Шерқуловнинг ножўя хатти-ҳаракатлари, ўғирликлар билан шуғулланиши кўпга чўзилмади. У жиноят устида қўлга олинди. Ҳозирги кунда Баҳодир Шерқулов устидан суриштирув олиб борилмоқда. Яқин орада унинг устидан тўпланган суриштирув материаллари судга оширилади. Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 125-моддаси 3-банди билан айбланди. У қилмишлари учун халқ суди олдида жавоб беради.

Ж. ЮСУПОВ.

УМИДЛИ ҲАЖВЧИ РАССОМЛАР ИЖОДИДАН

Жумҳуриятимизда кейинги йилларда ҳажвчи ёзувчилар, шоирлар билан бир қаторда иқтидорли рассомлар ҳам етишиб чиқҳан. Наримон Иброҳимов, Алижон Холиқов, Тельман Муҳамедов, Эмиль Рўзибоев ва бошқа мусаввирлар ана шулар жумласидандир. Уларнинг ижодий анъаналарини бугунги кунда умидли ёшлар давом эттирмоқдалар. Суръатжон Салоҳиддинов шулардан бири. У 1982 йилдан бери ўз ҳажвий расмлари билан Матбуот саҳифаларида фаол қатнашиб келмоқда. 1986 йили «Энг яхши мавзу ва расмлар учун» кўрик-танловида совринга сазовор бўлган.

С. Салоҳиддинов бугун рўзномамиз меҳмони. Унинг асарларидан намуналарни эътиборингизга ҳавола этаяпмиз.

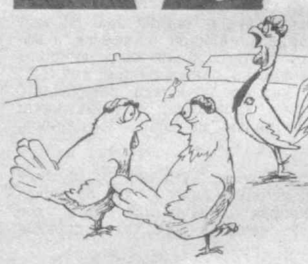

— Хўрозимиз кўп қичқирадиган бўлиб қолдими?
— Ахир, у депутат бўлди-да!

— Сиз ҳам бирон уй тўғриласангизчи, дадаси.
— Хотин, уни бели бақувватлар илиб кетишаяпти.

— Беш фоизлик солиқ ҳам эсдан чиқмасин, биродар!

Қишлоқдаги «мусобақа» ғолиби.

• Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

ФУТБОЛ

Мамлакат биринчилигининг олий гуруҳида навбатдаги тур учрашувлари ниҳоясига етди. Мусобақа пешқадамлари Москва армиячилари ўз майдонларида Владикавказнинг «Спартак» жамоасини қабул қилдилар. Учрашув уларнинг устунлигида ўтди. Бу биринчи бўлимдаёқ умумий ҳисобда ифодасини топди. Дастлаб армиячилар сардори Кузнецов ўн бир метрлик жарима тўпини аниқ бажариб, ҳисобни очди. Орадан саккиз дақиқа ўтгач, Масалатин клубдоши Брошин бошлаган чиройли комбинацияни муваффақиятли якунлади — 2:0.

Меҳмонлар иккинчи бўлимда анча фаол ҳаракат қилдилар. Улар мағлубиятдан қутилиш учун бир неча бор хавфли ҳужум уюштиришди. Ниҳоят 70-дақиқада спартакчи Сулаймонов майдон эгалари дарвозабони Еремин билан биру бир чиқиб, жавоб тўпини киритди.

2:1 ҳисобида зафар қучган армиячилар жамғармасидаги очколарни 18 тага етказиб, кучлилар гуруҳида пешқадамликни қўлдан бермаяптилар.

Карвонбошиликка даъвогарлардан бири Москва спартакчилари Одессада маҳаллий «Черноморец» жамоаси билан учрашиб, 1:1 ҳисобида дуранг ўйнадилар. Запорожьенинг «Металлург» ва Ереваннинг «Арарат» жамоалари ўртасидаги учрашув ҳам шундай ҳисобда тугади.

Шундай қилиб, олий гуруҳда ниҳоясига етган навбатдаги турда жамоалар ҳисобига ўн олтита тўп ёзилди. Улардан ўнтасини мезбонлар, олтитасини меҳмонлар киритдилар.

Пахтакорчилар очколар бўйича анча орқада бораётгандилар. Бу турдан кейин орадаги фарқ бир очкога камайди. Улар 18 майда Владикавказнинг «Спартак» жамоасини қабул қиладилар. Ҳамюртларимизнинг бундан кейинги аҳволи ана шу учрашув натижасига боғлиқ. Унда ғалаба қучилгандагина юқорига кўтарилиб олиш мумкин.

САМБО

Натания шаҳрида (Исроил) ниҳоясига етган қитъа биринчилигида мамлакатимиз полвонлари ажойиб ғалабага эришдилар. Улар саккизта олтин, биттадан кумуш ва бронза медалларини қўлга киритишди. Минсклик Николай Ципандин, бокулик Жайхун Мамедов, тошкентлик Феруз Аъзамов, котоволик Николай Игрушкин, Сергей Лоповок, тольяттилик Михаил Зюзин, симферополлик Михаил Плис, москвалик Владислав Ратовлар ўз вазн тоифаларида ғолиб бўлиб, ҳурмат шоҳсупасининг юксак поғонасига кўтарилдилар.

Эслатиб ўтамиз: қитъа биринчилигида мамлакатимиз вакилларидан ташқари Болгария, Буюк Британия, Голландия, Исроил, Испания, Италия спортчилари ҳам қатнашдилар. Самбочиларимиз улар билан баҳсларда шу қадар қувончли натижага эришганликларини табриклаш керак.

ШАХМАТ

Амстердамда собиқ жаҳон чемпиони Макс Эйве хотирасига бағишлаб ўтказилган анъанавий мусобақада ер куррасининг кучли шахматчилари иштирок этишди. Уларнинг ҳаммаси халқаро гроссмейстерлар эдилар.

Бир неча кун давом этган қизғин баҳсдан сўнг ленинградлик Валерий Салов билан англиялик Найжел Шортларнинг омади келди. Улар олтитадан очко тўплаб, халқаро мусобақа ғолиблари бўлдилар.

Кейинги икки совринли ўрин тож соҳиби Гарри Каспаров билан собиқ жаҳон чемпиони Анатолий Карповларга насиб этди.

Муҳаррир
Н. ЁҚУБОВ.

Ойнаи жаҳонда

17 МАЙ, ЖУМА

● ЎзТВ I

8.00 «Соғлом бўлай десангиз».
8.10 «Азалий ва абадий чарх», «Қадрдон гўша». Телефильмлар.
8.40 «Хайр, кабутарлар». Бадиий фильм (Ялта киностудияси).
10.10 «Халқ куйларини қалбингда асра». Фильм-концерт («Ўзбектелефильм»).
10.40 Болалар учун театр. «Қовоқвой билан Чаноқвой». Йўлдош Охунбобоев номидаги жумҳурият Ёш томошабинлар театрининг спектакли.

* * *

18.00 Янгиликлар.
18.10 «Шумтака». Мультфильм.
18.20 Мактаб ўқувчилари учун. «Қўшиғим, жон қўшиғим».
19.10 «Деҳқон юмушлари».
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Анъаналар этади давом».
20.30 Москва. «Время».
21.15 «Маърифатнома».
22.00 «Ахборот».
22.20 Ўзбек классик куй ва қўшиқлари.
23.00 «Тиниб-тинчимас қариялар». Бадиий фильм («Мосфильм»).
00.15 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

19.00 «Олий милиция мактабининг оддий кунлари».
19.30 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Монреаль джаз-балети».
20.00 «Пульс». Хабарлар.
20.10 «Ҳомийлар». Телефильм.
20.30 Москва. «Время».
21.15 «Цирк. Цирк. Цирк».
22.00 «Бахтли одам». Бадиий фильм («Беларусьфильм»).

● МТ I

6.00 «Тонг».
8.30 «Ҳайвон ўргатувчи С. Богуслаев». Свердловскдан кўрсатилади.
8.55 «Қайинзор шоҳид». Телевизион бадиий фильм премьераси. 2-серия.
9.50 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
10.35 Илья Калер чалади (скрипка).
10.45 «Ўз-ўзингга мадад бер» кўрсатуви саҳифаларида.
11.30 ТСН.
11.45 «Князь Удача Андреевич». Бадиий фильм (М. Горький номли киностудия, 1989 й.).

* * *

14.30 ТСН.
14.45 «Ниҳоятда зерикарли воқеа». Телевизион бадиий фильм («Озарбайжонфильм», 1988 й.).
15.50 «Қизиқувчилар олами».
16.05 «Сизга ветеранлар...». «Ғолиблар».
17.20 «Майдонда биринчи марта». Мультфильм.
17.30 «Мулоқот-анжуман».
18.00 ТСН.
18.15 «Баҳорги қўшиқлар». Мультфильм.
18.30 «Яқин Шарқда тинчлик қарор топадими?». Фалестин муаммосининг бартараф этилишига доир.
19.00 Мухлислар эътиборида: Дмитрий Маликов.
19.30 «Қайинзор шоҳид». Телевизион бадиий фильм премьераси. 2-серия.
20.30 «Время».
21.15 «ВИД» программаси. Кўрсатув тугагач (00.15) — «Меридиен». Халқаро янгиликлар.

● МТ II

8.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.

Ўқув кўрсатувлари

8.15 Илмий-оммабоп фильм.
8.35, 9.35 Тарих. 8-синф. Сўнгги солномачи Н. М. Карамзин.
9.05 Инглиз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
10.05 Инглиз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
10.35 Жўғрофия. 6-синф. Н. Миклухо-Маклай тадқиқотлари.
11.05 «Америкада ўн бир кун». 2-кўрсатув.

* * *

18.30 «Майдон».
19.30 Ҳужжатли фильм.
19.45 Хайрли тун, кичкинтойлар!
20.00 Телефильм.
20.15 Спорт ҳамма учун.
20.30 «Время» (сурдо таржимаси билан).
21.15 — 22.45 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ ВИДЕОКАНАЛИ.
22.45 Жума кунлари детектив. «Ҳеч бир асоссиз». Бадиий фильм (Франция — Италия).
00.05 «Ялта-91». Эстрада қўшиқлари ёш ижрочиларининг телевизион танлови. Саралаш тури.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

БУЮРТМА № 5386. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди— 21. 45. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12